

PŘÍMĚSTSKÉ TÁBORY – METODIKA PRO PEDAGOGY VOLNÉHO ČASU

Bakalářská práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

B7505 Vychovatelství

Pedagogika volného času

Jana Trojanová

Mgr. Helena Picková, Ph.D.

Centrum praktické přípravy

Zadání bakalářské práce

PŘÍMĚSTSKÉ TÁBORY – METODIKA PRO PEDAGOGY VOLNÉHO ČASU

Jméno a příjmení: **Jana Trojanová**
Osobní číslo: **P16000083**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**
Akademický rok: **2017/2018**

Zásady pro vypracování:

CÍL:

Vytvoření manuálu metodiky pro pořádání příměstských táborů.

METODY:

Rešerše, analýza.

POŽADAVKY:

- nastudování odborných publikací k tématu
- rešerše nabídky příměstských táborů pořádaných ve Šluknovském výběžku
- příprava a realizace příměstských táborů s různým zaměřením
- tvorba manuálu pro pedagogy PVC s metodikou příměstských táborů

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. Zážitkově pedagogické učení. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0

HELUS, Z., 2007. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3

HELUS, Z., 2009. Dítě v osobnostním pojetí. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ? 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. 2. vyd. Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-2153-1

Vedoucí práce: Mgr. Helena Picková, Ph.D.
Centrum praktické přípravy

Datum zadání práce: 11. dubna 2018
Předpokládaný termín odevzdání: 24. května 2019

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

29. listopadu 2020

Jana Trojanová

Poděkování

Mé poděkování patří zejména Mgr. Heleně Pickové, Ph.D., a to nejen za odborné vedení, ale především za ochotu, kterou mi v průběhu zpracování této bakalářské práce věnovala. Další poděkování patří všem dětem, které jsem kdy měla tu čest vést a které mi byly, a stále jsou, inspirací a motivací se dále vzdělávat. Chtěla bych poděkovat také mojí rodině a mým přátelům, protože jsou mi všichni velkou oporou při studiu.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je sestavit podrobnou metodiku příměstského tábora, ze které by mohli vycházet i ostatní pedagogové volného času, popř. další organizátoři tábora.

Je koncipována do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části se věnuji tématům, která se organizace příměstského tábora dotýkají – volnému času, hře, táborové činnosti, vývojovým specifickým mladšího školního věku a okrajově i skupinové psychologii. Výstupem praktické části je již zmíněná metodika příměstského tábora. Podrobně v ní popisují již úspěšně zorganizovaný tábor včetně dokumentace a rozpočtu. Může se tedy stát praktickým návodem na organizaci či alespoň inspirací k obměně tábora.

Klíčová slova

volný čas, výchova ve volném čase, hra, příměstský tábor, metodika příměstského tábora

Annotation

The main purpose of this bachelor thesis is to compile a detailed methodology of a suburban camp which could be an inspiration for other leisure-time teachers or other organizers of the camps.

The thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part mentions topics as a ‚leisure time‘, ‚game‘, theory about the summer camps, basics of the social psychology and some specifics of the child development between 7 and 11 years.

The outcome of the practical part is the methodology of the suburban summer camp. There is a description of the past well-organized camp which is very detailed and includes documentation and also the budget of the whole event. This thesis can be used as an instruction of how to organize suburban camp or at least an inspiration for a variation.

Keywords

leisure time, leisure education, game, suburban camp, methodology of a suburban camp

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Plán akcí (zdroj: vlastní)	46
Obrázek 2: Hra Pif paf (zdroj: vlastní).....	57
Obrázek 3: Hra "židličková" (zdroj: vlastní)	58
Obrázek 4: Hra "klávesnice" (zdroj: vlastní).....	60
Obrázek 5: Hra "minové pole" (zdroj: vlastní).....	61
Obrázek 6: Hra "okapy" (zdroj: vlastní)	61
Obrázek 7: Hra "slepý čtverec" (zdroj: vlastní).....	62
Obrázek 8: Lanový park (zdroj: vlastní)	67
Obrázek 9: U vody (zdroj: vlastní)	71
Obrázek 10: Dílničky EKOPark (zdroj: vlastní)	73
Obrázek 11: Vodní hrátky v EKOParku (zdroj: vlastní).....	74
Obrázek 12: Aktivita "balónky" (zdroj: vlastní).....	77
Obrázek 13: Stavění přístřešků (zdroj: vlastní)	78
Obrázek 14: Plánek hry "Člověče nezlob se" (zdroj: vlastní)	81

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývojové fáze skupiny dle Tuckmana a Jensenové	38
Tabulka 2: SWOT analýza SI.....	41
Tabulka 3: Rozpočet PT	45
Tabulka 4: Týdenní plán	51
Tabulka 5: Přibližný plán programu	51
Tabulka 6: Dopolodní seznamovací hry.....	55
Tabulka 7: Stanoviště s aktivitami.....	59
Tabulka 8: Seznam výletů	64
Tabulka 9: Náklady na výlet do Jiřetína	65
Tabulka 10: Zásobník aktivit k vodě	70
Tabulka 11: Náklady na výlet do EKOParku	72
Tabulka 12: Aktivity Sierra Survival	76
Tabulka 13: Venkovní aktivity	79
Tabulka 14: Aktivity do nepříznivého počasí	79
Tabulka 15: SWOT analýza PT	87

Seznam použitých zkratek

atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
BP	bakalářská práce
DD	dětský domov
DDM	dům dětí a mládeže
EP	ekopark
mmj.	mimo jiné
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
popř.	popřípadě
PT	příměstský tábor
PVČ	pedagog volného času
SI	Schrödingerův institut
tj.	tj.
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
YMCA	křesťanské sdružení mladých lidí
ZŠ	základní škola

OBSAH

ÚVOD.....	13
TEORETICKÁ ČÁST	15
1 VOLNÝ ČAS.....	15
1.1 Definice volného času	15
1.1.1 Volný čas dětí	15
1.2 Volnočasové aktivity	16
1.3 Funkce volnočasové výchovy	18
1.3 Cíle, podmínky a prostředky volnočasové výchovy	19
1.4 Zařízení pro zájmové vzdělávání	21
1.5 Pedagog volného času	22
1.5.1 Práce pedagoga volného času	22
1.5.2 Osobnost pedagoga volného času	22
2 TÁBOROVÁ ČINNOST	24
2.1 Vymezení pojmu	24
2.2. Druhy táborů.....	25
2.2.1 Příměstský tábor a jeho dělení.....	25
3 HRA.....	27
3.1 Vymezení pojmu hra.....	27
3.2 Teorie hry.....	28
3.3 Didaktická hra.....	29
3.4 Vliv hry na dětský vývoj.....	30
3.5 Hra v mladším školním věku	31
4 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	32
4.1 Emoční a sociální vývoj	32
4.2 Fyzický vývoj	33
4.3 Kognitivní vývoj	34
5 SKUPINA.....	36
5.1 Psychologie skupiny.....	36
5.2 Vývoj skupiny.....	37

PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
6 SCHRÖDINGERŮV INSTITUT.....	40
6.1 O Schrödingerově institutu	40
6.2 Členství v SI	41
6.3 SWOT analýza SI.....	41
6.4 Příměstské tábory v rámci projektu „Rok s kočkou“	42
6.5 Personální zajištění PT	42
7 REALIZACE TÁBORA	44
7.1 Administrativa.....	44
7.1.1 Přibližný rozpočet prvního turnusu.....	45
7.1.2 Propagace	46
7.1.3 Dokumenty	47
7.1.4 Přihlašování a evidence účastníků	48
7.1.5 Informace pro rodiče.....	49
7.2 Vlastní realizace	50
7.2.1 Přibližný plán programu.....	51
7.2.2 PONĚLÍ.....	55
7.2.2.1 Dopolední blok – seznamovací a stmelovací hry	55
7.2.2.2 Odpolední blok – skupinové hry	58
7.2.2.3 Zhodnocení prvního dne	62
7.2.3 ÚTERÝ	63
7.2.3.1 Obecné informace k výletu	65
7.2.3.2 Tipy na cestu	65
7.2.3.3 Lanový park	66
7.2.3.4 Doprovodný odpolední program	67
7.2.3.5 Zhodnocení druhého dne.....	68
7.2.4 STŘEDA.....	68
7.2.4.1 Program u rybníka	70
7.2.4.2 Zhodnocení třetího dne	71
7.2.5 ČTVRTEK.....	72
7.2.5.1 Obecné informace k EKOParku	72
7.2.5.2 Program	73
7.2.5.3 Zhodnocení čtvrtého dne.....	75

7.2.6 PÁTEK.....	75
7.2.6.1 Dopolední blok.....	75
7.2.6.2 Odpolední blok.....	78
7.2.5.3 Zhodnocení pátého dne.....	82
7.3 Celkové zhodnocení PT.....	83
7.4 SWOT analýza PT.....	87
7.5 Užitečné desatero pro začínající vedoucí.....	87
ZÁVĚR.....	90
REFERENČNÍ SEZNAM	92
SEZNAM PŘÍLOH.....	95
PŘÍLOHY	96

ÚVOD

Pořádáním příměstských táborů se zabývám již několik let, ale nikdy jsem nenašla detailní ‚návod‘ na jeho organizaci, který by byl podle mých představ. Především tato skutečnost mě přivedla na myšlenku, že bych se tomuto tématu mohla věnovat v rámci mé bakalářské práce.

Organizuji několik volnočasových aktivit pro děti, ale příměstské tábory patří mezi mé nejoblíbenější. PT je podle mého názoru výborným kompromisem mezi nevídaným dobrodružstvím, které přináší pobytový tábor, a nijak neřízeným trávením volného času v průběhu prázdnin. Příměstské tábory také často souvisí s pravidelnou zájmovou činností, kterou dítě provozuje po celý rok, a tak může zúročit osvojené dovednosti v rámci různých soutěží či her. Tematicky zaměřené tábory tedy sdružují děti s podobnými zájmy a dají vzniknout novým a silným přátelstvím založeným na společném zájmu o danou aktivitu. Tento vznikající vztah je ještě umocněn prodlouženým časem (oproti kroužku), po který se děti mohou aktivitě věnovat.

V případě všeobecně zaměřeného tábora se s kolegy vždy snažíme vytrhnout děti z jejich stereotypů a dát jim možnost vyzkoušet nové aktivity, přičemž doufáme, že některé z nich oslovíme tak, že se činnosti budou věnovat i nadále. Z takto objevených aktivit se může stát i celoživotní koníček a je pro nás poté velkou odměnou, když děti např. vyhrávají soutěže a chodí se nám ‚pochlubit‘.

O oblíbenosti PT mezi extrovertně laděnými dětmi není pochyb. Je však výhodou, že PT ‚skousnou‘ i větší introverti nebo mladší či stydlivější děti, které by se na pobytový tábor jinak neodvážily. Ocítají se sice mimo svoji ‚komfortní zónu‘, ale každý den se nakonec vrátí do ‚bezpečí‘ zpět k rodině. S většími sociálními zkušenostmi z PT pak snáze zvládají odloučení od rodiny na klasických táborech.

PT jsem se vždy snažila organizovat na maximum, podle svého ‚citu‘ a dostupné laické literatury. Začala jsem však pociťovat, že mi chybí některé znalosti a souvislosti, a proto jsem nastoupila na Přírodovědně-humanitní a pedagogickou fakultu Technické univerzity v Liberci. Od studia jsem si slibovala větší provázání praxe s odbornými teoretickými poznatky a částečné nalezení odpovědi na správné a citlivé vedení nejen příměstských táborů, ale jakékoliv jiné zájmové činnosti. To se mi, alespoň doufám, daří, ale rozhodně vím, že s hledáním odpovědi nejsem ani zdaleka u konce.

Upřímně doufám, že předkládaná práce bude přínosem pro ostatní kolegy, kteří zde budou moci načerpat inspiraci k obměně již zavedeného tábora či zde naleznou pomoc pro uspořádání tábora zcela nového.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Studium pedagogiky volného času se zabývá především smysluplným využitím a případným pedagogickým ovlivněním volného času dětí. Považuji tedy za důležité se věnovat v úvodu této bakalářské práce právě tomuto termínu a specifikovat jeho pojetí.

1.1 Definice volného času

Vymezení volného času zní v pojetí různých autorů odlišně. V Pedagogickém slovníku se volném čase dočteme následující: „*Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu, a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*“ (Průcha et al. 2013)

Jiné znění je uvedeno v Koncepci podpory mládeže na období 2014-2020 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: „*Volný čas je doba, kdy člověk koná činnosti podle své vůle takovou intenzitou, aby si odpočinul, bez záměru produktivity pro prospěch společnosti. Volný čas je rovněž mimopracovní doba, osvobozená od času přesčasové práce a dojíždění na místo pracoviště.*“ (MŠMT, 2013 [online])

Formulace definic se sice podle autorů různí, ale důležité je, že z nich vždy vyplývají stejné podstatné věci. Volný čas je tedy prostorem pro naši regeneraci, odpočinek, zábavu, ale i dobrovolné zájmové vzdělávání a zájmovou činnost. Aktivita prováděná ve volném čase nás uspokojují a přinášejí nám uvolnění. Naopak lze vymezit volný čas tím, co není. Do volného času nepatří práce, povinnosti, zajištění chodu domácnosti a úkony, které zajišťují naše základní biologické potřeby (Pávková et al., 2002).

1.1.1 Volný čas dětí

Podle Přadky et al. (2004) je školní věk dobou, kdy se formuje tvorba návyku smysluplného využití volného času. Proto by volnému času v tomto vývojovém období měla být věnována náležitá pozornost.

Děti jsou skupinou dětí, u které má trávení volného času jistá specifika. Podle Pávkové et al. (2002) je u nich důležité vhodné pedagogické ovlivnění volného času. To by mělo být zajištěno externě. Funkce rodiny je sice v dětském období důležitá, ale rodina již nemá

kapacitu a potřebnou kvalifikaci na to, aby dítě volnočasově vzdělávala. Také mu nemůže nabídnou potřebnou socializaci s vrstevníky. Volný čas tvoří převážnou část dne dítěte, a tak by měl být smysluplně využit. Samo dítě nemá takový přehled ve všech oblastech volnočasových aktivit, a tak je pedagogické vedení nejlepším řešením. Zároveň je toto vedení i prevencí, protože toto dítě se bude dobrovolně a s radostí věnovat dané činnosti/vzdělávat se a je menší šance, že bude ve svém volném čase vyhledávat aktivity, které jsou nevhodné a může z nich plynout i rizikové chování (např. shlukování se s partou na ulici, nebo posedávání na lavičkách v parku s neznámou skupinou, které může přerůst ve vandalismus, napadení atp.)

S výše uvedeným tvrzením jsou v souladu i Hájek et al. (2011), kteří ještě doplňují, že volný čas dětí se liší rozsahem, obsahem a mírou samostatnosti a závislosti. Obsah musí být přizpůsoben individuálně a je pestrý a různorodý, aby u něj děti vydržely.

Dáme-li tedy volný čas do souvislosti s pedagogickým ovlivněním, můžeme mluvit o výchově ve volném čase, popř. výchově mimo vyučování. Tyto termíny sice nejsou naprostá synonyma, ale pro naše účely nejsou rozdíly mezi nimi příliš důležité. Výchova ve volném čase je tedy vymezována následujícím:

- Probíhá ve volném čase
- Probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny
- Probíhá mimo povinné vyučování
- Je institucionálně zajištěna

Autoři se shodují, že taková výchova by měla být dobrovolná a označují ji jako neformální (Hájek et al., 2011).

1.2 Volnočasové aktivity

Pávková et al. (2002) rozděluje volnočasové aktivity na 4 obecné skupiny, které potom dále větví. Ke každému z bodů nyní uvedu pár myšlenek.

1. Odpočinkové a rekreační činnosti

Tento druh aktivit je důležitou součástí výchovy ve volném čase, neboť slouží jako kompenzace školní aktivity. A to jak psychickou, tak fyzickou. Protože pohyb dětí je ve škole omezen a většinou sedí, zařazujeme relaxační činnosti zahrnující všestranný a spontánní

pohyb. Po psychické stránce chceme dětem dopřát uvolnění, ve škole se musí pořád soustředit a podávat výkony, a ve volném čase mohou třeba jen nechat plynout myšlenky při vyprávění příběhů, nebo se zaposlouchat do mluveného slova.

Z výše zmíněného lze vyvodit, že odpočinkové činnosti jsou spíše po prevenci psychické únavy a zhoršování výkonu a pozornosti. Z aktivit lze využít např. klid na lůžku, prohlížení sbírek, klidné vycházky, ... Relaxační činností se rozumí prevence či kompenzace pohybové stránky. K zapojení i jiných svalových skupin, než při dlouhém sezení či psaní, nám můžou pomoci buď různé kolektivní hry, procházky s různou pohybovou nebo přírodovědnou činností, sezonní hry podporující spontánní motoriku nebo třeba pohyb spojený s hudbou (Pávková et al., 2002).

2. Zájmové činnosti

Zájmovou činností se rozvíjí charakter, formuje se osobnost, rozvíjejí se vědomosti a znalosti z různých oblastí a v případě sportovních činností se buduje fyzická zdatnost účastníka. Základní rozdělení zájmových činností je následující:

- společenskovední – rozvíjejí vztah k vlasti, jazyku, tradicím; umožňují následnou lepší orientaci v sociální a politické situaci; velký rozvoj všeobecného přehledu
- pracovně-technické – upevňují vztah k manuální práci, rozvíjí logické myšlení díky nutnosti využít teoretické poznatky v praxi a díky potřebě plánovat kroky
- přírodovědné – děti prohlubují znalosti o přírodě a osvojují si i kroky k její ochraně, mohou pěstovat rostliny, chovat zvířata, nebo pouze přírodu pozorovat
- estetickovýchovné – rozvíjí výtvarné, hudební a literární dovednosti; pěstují vztah k estetice, kultuře a také dbají na nauku kulturního chování a podporu tvořivosti
- tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření – budují fyzickou i psychickou zdatnost, odolnost; ovlivňují růst a správný motorický vývoj; v dětském věku důležitá hlavně všestrannost (Pávková et al., 2002).

3. Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti

Tyto činnosti se dají rozdělit podle toho, ve prospěch které skupiny jsou vykonávány. Jedná-li se o menší skupinu, počítáme do těchto činností zejména hygienické návyky a kulturní a sociální chování, úkony samosprávného charakteru (školní pokladní, předseda třídy, ...). Jedná-li se o větší skupinu, jde například o pomoc seniorům

(nebo znevýhodněným občanům), pořádání osvětových a kulturních akcí atd. (Pávková et al., 2002).

4. Příprava na vyučování

Přípravou na vyučování rozumíme opakování a upevňování probraného učiva, nejčastěji a nejefektivněji formou didaktické hry. Může probíhat formou skupinové nebo individuální konzultace, hrou, nebo aplikací teorie v praxi. Cílem přípravy je i propojení nabytých poznatků a získání souvislostí (Pávková et al., 2002).

1.3 Funkce volnočasové výchovy

Ukázalo se, že výchova ve volném čase může mít i další funkce, než jen počáteční preventivní a sociální (zajištění volného času dětí tak, aby se nemohly věnovat nežádoucím a potencionálně rizikovým činnostem). Rozvinulo se tedy i další uplatnění, a to zdravotní a výchovně-vzdělávací (Pávková et al., 2002).

- výchovně vzdělávací

Jako pedagogové se snažíme cíleně a záměrně ovlivnit formování osobnosti a hodnot účastníka. Skrze vhodné pedagogické postupy se snažíme probudit vztah ke různým činnostem, ke vzdělání a k prohlubování vědomostí. Klademe důraz na smysluplné využití volného času, jak v osobní, tak ve společenské rovině. Velký význam je přikládán konceptu celoživotního vzdělávání, které stimuluje náš rozvoj v průběhu celého života (Hájek et al., 2011).

- zdravotní

Nesporným benefitem volnočasové výchovy je zdravotní přínos. Nejedná se jen o fyzické, ale také psychické zdraví. Vhodně zvolená tělovýchovná aktivita má dopad jak na zvýšení kondice, tak na psychické ladění jedince. Zdravotní benefit však může mít i nesportovní činnost, např. taková, která je spojena s hygienou, ochranou životního prostředí, výživovou osvětou, výrobou domácích výrobků... (Hájek et al., 2011).

- sociální

Socializace je nedílnou součástí našeho dne. Navazování vztahů, schopnost efektivní komunikace a přijímání různých individuálních odlišností (handicap, sociální znevýhodnění, ...) dalších lidí ve společnosti. Toto vše podporuje citlivě vedená výchova ve volném čase (Pávková et al., 2002).

- preventivní

Tato funkce se do jisté míry překrývá se sociální. Díky tomu, že jsou děti socializovány ve skupinách s různou strukturou, jsou vedeny k tomu, aby dokázaly akceptovat odlišnosti ostatních dětí. Už to můžeme považovat za primární prevenci, např. šikany, xenofobie. I pouze to, že se ve svém volném čase věnují zájmové činnosti je formou primární prevence. Sekundární prevence pak cílí na rizikové či kritické skupiny (minority, rodinné prostředí atd.) a prevence terciární se již zabývá řešením vzniklého problému, tzn. komplexním řešením pozadí ‚oběti‘ i ‚pachatele‘ (Hájek et al., 2011).

Jiný pohled na funkci a principy výchovy ve volném čase předkládají Vážanský a Smékal (1995). Jimi předložené pojetí dle Opaschowskiho je více konkrétní a podle mého názoru je obsaženo beze zbytku ve výše uvedeném rozdělení dle Pávkové et al. (2002), v ničem si tedy nerozporují.

- rekreace – zotavení, odpočinek
- kompenzace – má za úkol vyvážit jednostrannou zátěž či doplnit nedostatky
- edukace – vzdělání, rozvoj osobnosti a aktivizace
- kontemplace – rozjímání nad sama sebou, hledání identity, meditace
- komunikace – sdílení a sociální kontakt
- integrace – tvoření skupin a s tím související pocit sounáležitosti a bezpečí
- participace – iniciativa, aktivita
- enkulturace – pěstování kulturního života, rozvoj fantazie a kreativity

1.3 Cíle, podmínky a prostředky volnočasové výchovy

Každý pedagog volného času si definuje obecné a dílčí cíle výchovy. Tyto cíle by měly být přiměřené a dosažitelné. Obecným cílem je zpravidla naučit děti vážit si volného času a využít ho efektivně. Dalšími obecnějšími cíli je seberealizace jedince, kultivace a uspokojení jeho potřeb. S pravidelným vykonáváním volnočasových aktivit se přirozeně pojí i zdokonalování se v dané činnosti a rozvíjení specifických dovedností. Dílčí cíle vyplývají z obecných a jsou přizpůsobeny potřebám jedince/skupiny, náplni aktivity a poslání či zaměření instituce. Konkrétnější dílčí cíle by měly být měřitelné, aby bylo možné vyjádřit posun či zlepšení.

Podmínky, za kterých výchova probíhá, můžeme označit jako vnitřní a vnější. Vnitřní mají souvislost s účastníkem a jeho individualitou – věk, sociální zázemí, odchylky, zájem, schopnosti. Je na pedagogovi, aby dokázal správně stanovit cíle a zvolil adekvátní prostředky vzhledem k vnitřním podmínkám. Tento úkol je ještě těžší ve skupině, která je většinou nehomogenní, co se věku, schopností a dalších faktorů týče.

Vnějšími podmínkami se rozumí cokoli, co ovlivňuje prováděnou činnost. Tzn. prostředí, vybavení, počasí... tyto podmínky by však měly být vyhovující pro dané aktivity (Hájek et al., 2011).

Výchovným prostředkem se rozumí „*všechny prostředky a jevy, jichž vychovávající využívá k dosažení výchovných cílů.*“ (Hájek et al., 2011). Rozšířením tohoto tvrzení je výčet nejčastějších prostředků, u kterého jsou ve shodě jak Bendl et al. (2015), tak Hájek et al. (2011):

- **Výchovné subjekty** jakožto činitelé výchovy (školy, DDM, ...).
- **Obsah výchovy** vychází z preferencí a přání vychovávaných, ale musí vést k definovanému cíli. PVČ má velkou volnost, může nahlédnout do publikací, či vymyslet aktivitu zcela originální, odvisle od jeho fantazie.
- **Slovní, názorné a praktické výchovné metody a formy**, přičemž nejvíce ceněná je forma praktická, protože je při ní účastník nejvíce aktivní. Ve skupinách je často využívána hra a soutěž jako výchovná forma.
- **Prostory a materiální vybavení** musí odpovídat výchovnému záměru, prováděné aktivitě a musí být přizpůsobeny věku účastníků a délce jejich pobytu v zařízení.
- **Jevy a situace bez původního výchovného záměru** mohou být cenným pedagogickým prostředkem. Jsou nenucené a neplánované a probíhají většinou formou diskuze a sdělováním osobních zkušeností. Pedagog může svým spontánním příspěvkem ovlivnit názor a hodnoty vychovávaných. Osobně vidím velký přínos v tomto typu výchovy, je-li PVČ správný člověk na správném místě. Ze zkušenosti také vím, že citlivě vedený rozhovor dokáže účastníka velmi pozitivně ovlivnit.

1.4 Zařízení pro zájmové vzdělávání

Pávková et al. (2002) uvádí některé nejčastější typy zařízení:

- **Školní družiny** jsou zaměřeny na děti prvního stupně ZŠ a vzhledem k neustáleným zájmům mladších dětí jsou orientovány na všestrannou činnost a rozmanitý pohyb. V neposlední řadě plní sociální funkci.
- **Školní kluby** pracují povětšinou s dětmi druhého stupně ZŠ, které mají již více vyprofilované zájmy. Mohou se tak účastnit zájmových činností, pravidelných sportovních aktivit, nebo různých souborů, které prohlubují jejich dovednosti.
- **Domy dětí a mládeže a další střediska pro volný čas dětí a mládeže.** Tyto instituce organizují pravidelné a specializované zájmové činnosti. Mohou také uspořádat letní tábory, pobytové akce a soutěžní klání. Disponují odborným pedagogickým dohledem a velkým výběrem volnočasových aktivit.
- **Domovy mládeže** jsou využívány žáky středních škol, jejichž bydliště je od školy daleko. Domov zajišťuje ubytování, stravu a výchovu ve volném čase.
- **Dětský domov** je zástupcem ústavní výchovy, jejíž součástí je i vedení k účelnému využití volného času. Nabídka zájmové činnosti v DD může být také různorodá, dle možností daného DD.
- **Základní umělecké a jazykové školy** představují zájmové vzdělávání. Jedna v oblasti kultury (hudba, výtvarné umění, literatura, ...), druhá v oblasti jazyků. Oba typy rozvíjí velmi specifické dovednosti a mohou být zároveň přípravou na vysokou školu.
- **Církev a náboženská společenství** mají také vliv na volnočasovou výchovu, a to např. prostřednictvím salesiánských klubů mládeže nebo Charity. Výchova se nese v duchu předávání křesťanských hodnot (které jsou v podstatě shodné s běžnými morálními hodnotami uznávaných společností), ale účastnit se jich mohou i děti, které nejsou součástí obce. Církev může také zřizovat další subjekty, jako např. Schrödingerův institut, o kterém se zmiňuji v praktické části.
- Další subjekty: **občanská sdružení, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní zařízení, ...** Mezi nejznámější sdružení zabývající se výchovou ve volném čase patří Junák, Pionýr, Brontosauři, Sokol, křesťanská YMCA nebo Duha. Jejich pole působnosti je různé – od pravidelné sportovní aktivity až potábornickou činností a ochranu přírody.

1.5 Pedagog volného času

1.5.1 Práce pedagoga volného času

„V době dospívání a odpoutávání se od rodiny a hledání nových vzorů může být právě vychovatel nebo vedoucí zájmových činností tou osobou, která se stane vzorem.“ (Hájek et al., 2011).

Právě z toho důvodu je velmi důležité, aby osobnost pedagoga splňovala některá kritéria. Zaujme-li pedagog účastníka svým chováním a hodnotami (které často nemusí být ani vyřčeny, ale musí být spíše konány), je velká pravděpodobnost, že si účastník tyto hodnoty osvojí a převezme. Přirozeným krokem je, že je bude potom dále šířit (Hájek et al., 2011).

Protože se výchova ve volném čase označuje jako neformální, je práce pedagoga volného času specifická. Tato výchova stojí mezi tou formální školní, kde je pedagog autoritou a mezi neformální rodinnou, která pracuje na bázi silného pozitivního emočního pouta. Pedagog tedy pracuje na základě neformální autority, což zvyšuje nároky na jeho osobnost, která musí zaujmout a motivovat účastníky k aktivitě (Hájek et al., 2011).

Zvláštnosti práce pedagoga volného času jsou:

- Rámcový obsah činnosti/doporučení; individuální přizpůsobení účastníkům
- Individuální hodnocení s ohledem na snahu, pokrok a radost z činnosti
- Autorita pedagoga je formální i neformální, složky převládají dle situace
- Pedagog zastává funkce rádce, vůdce, přítele, učitele, ...
- Pracovní prostředí je rozmanité a zvolený typ činnosti je většinou aktivizující a individuální, popř. v malých skupinkách

1.5.2 Osobnost pedagoga volného času

Hájek et al. (2011) dělí požadované rysy do tří kategorií:

- Pozitivní obecně lidské vlastnosti

V ideálním případě je pedagog altruistický, empatický, zvládá své emoce a temperament, je spolehlivý, pečlivý a spravedlivý. Disponuje také přiměřenými znalostmi, dovednostmi a vzděláním. Reálně je ale pedagog člověkem, který má své slabiny, kterých si je vědom a pracuje na jejich zlepšení či odstranění.

- Vlastnosti obzvlášť důležité pro pedagogy

Pedagog je člověk, který má především rád lidi, umí s nimi efektivně komunikovat a přirozeně je vést díky své povaze, kde lehce převyšuje dominance. Nechybí mu empatie, pozitivní ladění ani schopnost naslouchat. V neposlední řadě není labilní a umí řešit vzniklé problémy nekonfliktně nebo jim předcházet.

- Specifické požadavky na vychovatele a pedagogy volného času

Kvůli výše zmíněným zvláštnostem práce pedagoga volného času jsou kladeny odlišné nároky i na jeho osobnost. Pedagog musí být schopen přizpůsobit se (prostředí, skupině, ...) a řešit náhle vzniklé problémy. Aby děti aktivitou, nebo svou osobností zaujal, měl by být tvořivý, nápaditý, energický, aktivní a mít smysl pro humor. K vedení volnočasové aktivity by měl použít vhodný výchovný styl a techniky účinného jednání.

Ráda bych tedy shrnula výše uvedené informace. Pedagog volného času má odlišné pracovní podmínky, které jsou často proměnlivé a vyžadují konkrétní schopnosti pedagoga, aby se s nimi vyrovnal. Také pracuje s různými účastníky a nepřímým definovaným obsahem činnosti, který mu umožňuje modifikovat a přizpůsobovat cíle, nebo náplň programu tak, aby těšil a naplňoval všechny účastníky. Pedagog musí mít také psychologické a morální předpoklady pro práci s lidmi (resp. dětmi) a musí být osobnostně ‚dobrým člověkem‘, aby jeho konáním bylo vzorem pro ostatní zúčastněné.

2 TÁBOROVÁ ČINNOST

Vzhledem k hlavnímu tématu bakalářské práce považuji za nutné zařadit samostatnou kapitolu o táborové činnosti.

2.1 Vymezení pojmu

V legislativě (§ 8 zákona č. 258/2000 Sb.) je tábor vymezen jako zotavovací akce, která je definována následovně: *„Zotavovací akce je organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší, než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popř. získat specifické dovednosti.“*

Obširnější definici nabízí Nejedlý (1992), který tvrdí, že tábor je *„dnes již ustáleným pojmem, který se postupem času stal zcela běžným v našem slovníku. Známe ho v různé podobě – jako prázdninový dětský, výcvikový, výukový – vždy však představuje soubor aktivních činností dětí v přírodním prostředí, zásadně konaných o školních prázdninách. Tábor umožňuje dětem žít soustavněji kolektivně v prostředí, v němž mohou uplatnit své zájmy a realizovat veškeré rozmanité činnosti. Charakteristickým rysem je úzké sepětí s přírodou, volný pohyb, uvolnění od povinností a prožívání potřebné romantiky. Zejména změna prostředí zasahuje do každodenního života dětí a dává jedinečnou příležitost k socializaci osobnosti. Děti jsou výrazně vedeny k získávání pozitivních povahových rysů, znalostí, schopností a dovedností, které mohou prakticky uplatňovat. Vytvářejí se tak předpoklady pro získávání vlastností potřebných pro život ve společnosti.“*

Burda a Šlosarová (2008) pak doplňují, že tábor je *„vyvrcholení celoroční činnosti každého správného oddílu nebo nabídka dobrodružství a nevšedních zážitků pro děti, které nejsou členy žádné organizace.“*

Pro dítě tedy tábor znamená formu socializace, představuje dobrodružství a pravděpodobně přinese i řadu vykročení z ‚komfortní zóny‘. Díky různorodým činnostem prováděným na táboře tak účastník rozvíjí samostatnost, zodpovědnost, fantazii a získává danou specifickou dovednost. Získává také další, a to velké, zkušenosti s komunikací a socializací. Úzký kontakt s přírodou je pro mnohé účastníky velmi cenný. V neposlední řadě tábor rozvíjí charakter, protože se zde vyskytuje spousta situací, které vyžadují, aby k nim účastníci zaujali určitý postoj a vyřešili je, i za cenu sebepřekonání. Ať už se jedná o úkoly, či o táborové úkoly či konflikty mezi jednotlivými účastníky (Zapletal, 1969).

2.2. Druhy táborů

Táborů existuje nepřehledné množství. Co organizace, to odlišné pojetí tábora. Nicméně Maršálková a Válek (1998) uvádí základní dělení táborů podle několika faktorů:

1. Zaměření

- všeobecné – prováděné činnosti rozvíjí všestrannost, obecné hry a soutěže v různých disciplínách
- odborné – aktivity rozvíjí především specifickou dovednost, ale jsou zastoupeny i jiné činnosti všeobecného charakteru (hudební tábor, sportovní tábor, ...)

2. Místo či délka pobytu

- stálé – pobyt je uskutečněn na jednom místě – tábořišti (stany, chatky, budovy)
- putovní – pobyt je uskutečněn na několika místech, stěhuje se; především cykloturistika, pěší či vodní turistika
- příměstské – forma tábora bez přespaní; děti ráno přicházejí a odpoledne odcházejí, program je tedy pouze od rána do odpoledne
- hvězdčítové – z místa ubytování podnikají účastníci několikadenní výlety do okolí a vracejí se zpět na „základnu“

3. Podle účastníků

- běžné – určené pro běžnou populaci, pro děti bez handicapu
- integrované – 1/5 dětí musí mít nějaký handicap; za ten se považuje jednak zdravotní postižení, ale i příslušnost k rizikové skupině (např. účastník z dětského domova, ...)
- ozdravné – určeno výhradně pro handicapované děti

2.2.1 Příměstský tábor a jeho dělení

Protože předmětem práce je zejména příměstský tábor, uvedu zde jeho základní dělení (Špiříková a Kačer, 2007).

- **univerzální** – zřejmě nejčastější typ příměstského tábora; program je pestrý a aktivity rozmanité (pobyt v přírodě, sportovní hry, výtvarná/pracovní činnost, ...)
- **poznávací** – smyslem tohoto tábora je poznání okolí (hrady, zámky, pamětihodnosti, muzea, ...); za tímto účelem se pořádají každodenní výlety v jejichž rámci se mohou hrát hry či probíhat soutěže

- **specializovaný** – zaměřen na rozvoj určité dovednosti; veden odborníky a důraz je kladen zejména na hlavní činnost. Pro zpestření programu probíhají i další činnosti zaměřené více všeobecně.

3 HRA

Zadáme-li si do internetové encyklopedie Wikipedia heslo ‚hra‘, nalezneme tuto definici: *Hra je činnost jednoho či více lidí, která nemusí mít konkrétní účel, ale přitom má za cíl radost či relaxaci. Hry se hrají především pro zábavu, ale můžou také sloužit například ke vzdělávání.* V této definici sice nalézáme zmínku o významu hry ve výchově, ale v laické společnosti stále převažuje povědomí o hře jen jako o nástroji zábavy. Na začátku této kapitoly bych ráda porovнала názory různých autorů na vymezení tohoto pojmu, poté stručně probírala teorii hry a zhodnotila její vliv na dětský vývoj.

3.1 Vymezení pojmu hra

Chceme-li vymezit hru, podívejme se na odlišné formulace různých autorů. V rámci zachování stručnosti kapitoly uvedu dvě. Johan Huizinga (1971), autor knihy *‚Homo ludens‘* definuje hru takto: *„Podle formy tedy můžeme hrou souhrnně nazvat svobodné jednání, které je míněno jen tak a stojí mimo obyčejný život, ale které přesto může plně zaujmout, k němuž se dále nepřipíná žádný materiální zájem a jímž se nedosahuje žádného užitku, které se uskutečňuje ve zvlášť určeném čase a ve zvlášť určeném prostoru, které probíhá řádně podle určitých pravidel a vyvolává v život společenské skupiny, které se rády obklopují tajemstvím nebo které se vymaňují z obyčejného světa tím, že se přestavují za jiné.“*

Huizingovo tvrzení podle mého názoru přehlíží výchovnou funkci hry a definuje pouze hru jako nástroj zábavy, který nemá v reálném životě příliš velký význam.

Obsáhlou, ale pro mě nejhodnotnější a nejvíce vypovídající definici nabízí Pedagogický slovník: *„Forma činností, která se liší od práce i od učení. Člověk se hrou zabývá celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení – je vůdčím typem činnosti. Hra má řadu aspektů: aspekt poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický. Zahrnuje činnosti jednotlivce, dvojice, malé skupiny i velké skupiny. Existují hry, k jejichž provozování jsou nutné speciální pomůcky (hračky, herní pomůcky, sportovní náčiní, přístroje). Většina her má podobu sociální interakce s explicitně formulovanými pravidly (danými dohodou aktérů nebo společenskými konvencemi). Ve hře se mnoho pozornosti věnuje jejímu průběhu (hry s převahou spolupráce, s převahou soutěžení).“* (Průcha et al., 2013).

Toto trio autorů se snažilo svou definicí obsáhnout všechny oblasti, do kterých hra zasahuje. Poukazuje také na proměnlivost charakteru hry, který je jiný v dětství a jiný v dospělosti.

Velmi zajímavou myšlenkou, kterou tuto část ukončím, je úryvek z Mazalovy knihy, ze kterého vyplývá, jak moc je hra pro dítě důležitá a užitečná a který také svým způsobem vysvětluje výklad termínu ‚hra‘, i když ne zcela přímo. „... *My dospělí si myslíme, že požadavek dětí není tak závažný, vždyť jde pouze o hru. Ale dítě neříká, pojďte si semnou hrát! Říká, Tati, mami, paní učitelko, učte se se mnou, ve hře na něco, zkoušejte, jak to či ono umím, ukažte mi, jak to dělat, řešit, lépe se k tomu postavit, jak to udělat a nerozbít. Ve hře přeci o nic nejde, ale jde o vše. Je to zkouška a tou se já, Vaše dítě, vše, co umíte, od Vás učím a přejímám.*“ (Mazal, 2000).

3.2 Teorie hry

Hra je v historii lidstva zakořeněna velmi hluboko. O tom, zda nás provází celou fylogenezi, můžeme jen debatovat. Jisté však je, že první písemné zmínky o hře jako takové se datují do 4. století před naším letopočtem. Platónovo dílo *Zákony* zmiňuje prospěšnost her. „*Kdo má být dobrým rolníkem nebo stavitelem, má si hrati tak, že tento staví nějakou z dětských staveb a onen zase vzdělává pole, také malé nástroje, napodobeniny opravdových má každému opatřovat pěstoun jednoho i druhého z nich a hledět, aby se hrou napřed učili.*“ (Platón, 2016).

Další osobnosti věnující se problematice hry se objevily až o desítky století později. V našich zemích je to zejména významný filozof a pedagog J. A. Komenský, jehož nejvýznamnějším dílem je bezpochyby *Škola hrou*, která se zabývala využitelností hry pro lepší studijní výkony (Maňák, 1997).

Existuje ještě mnoho autorů, kteří se tématem hry zabývali a každý přišel s odlišnou teorií a definicí. Můžeme zmínit např. Herberta Spencera, jenž se přikláněl k myšlence, že dětská hra je odrazem nevybité energie, která potřebuje být uvolněna. Karl Gross zase ve hře spatřoval přípravu na budoucí život dítěte. Díky ní dítě může zdokonalovat svoje dovednosti. Osobně mě velmi zaujala teorie G. S. Shalla, který tvrdí, že hra je projevem vývoje a jedinec při ní opakuje vývoj druhu. Tuto myšlenku nazval ‚rekapitulační teorií‘. Záliba ve vodních

hrách naznačuje ‚návrat‘ k rybím předkům a ta v lezení po stromech zase k těm opičím (Opravilová, 2004).

Významný psychoanalytik 20. století, Sigmund Freud, přišel s myšlenkou, že hra je nástrojem, jehož pomocí můžeme proniknout do hlubin osobnosti a využil ji zároveň jako terapeutický nástroj. Dítě chce prožívat především příjemné pocity a v čase hraní může řešit situace tak, jak by v realitě nemohlo, což tyto pocity často navozuje. Do dnešní doby přetrvává názor, že se dítě skrz hru snaží vyrovnat s určitou situací (Opravilová, 2004).

Posledním myslitelem, kterého zmíním v souvislosti s teorií hry, je psycholog Jean Piaget, který dal hru do souvislosti s intelektuálním vývojem dítěte. Intelektuální vývoj chápe jako dynamickou rovnováhu asimilace a akomodace. Asimilací rozumíme proces změny a přizpůsobování získaných informací. Akomodaci pak chápeme jako přizpůsobení sama sebe vnějšímu světu. Z této definice je zřejmé, že hra odpovídá asimilaci a je nedílnou součástí vývoje intelektu (Opravilová, 2004).

Všechny definice pojmu ‚hra‘ propojuje linka vzdělávací funkce, která jde ruku v ruce s funkcí výchovnou a didaktickou. Hra má své postavení ve formálním vzdělávání jako didaktická metoda k dosažení stanovených cílů ve výuce, ale nezastupitelné místo má i ve vzdělávání neformálním. O hře jako didaktické metodě pojednává následující kapitola.

3.3 Didaktická hra

Hry lze dělit na různé typy a druhy podle mnoha aspektů. Ze všech různých kategorií her si pro další rozbor vybereme pojem ‚didaktická hra‘, neboť souvisí se vzděláváním, potažmo výchovou, a to také ve volném čase. Opět si vypůjčím definice z Pedagogického slovníku, abych přiblížila, jak je didaktická hra vnímána: *„Didaktická hra je analogie spontánní činnosti dětí, která sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednotlivcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího mívá široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele. Její předností je stimulační náboj, neboť probouzí zájem, zvyšuje angažovanost žáků na prováděných činnostech, podněcuje jejich tvořivost, spontaneitu, spolupráci i soutěživost, nutí je využívat různých poznatků a dovedností, zapojovat životní*

zkušenosti. Některé didaktické hry se blíží modelovým situacím z reálného života.“ (Průcha et al., 2013).

Trendem dnešní doby je vložit do tradiční výuky i prvky, které aktivizují děti a podporují jejich kreativitu, samostatnost a vzájemnou komunikaci. Prostředkem, který tato kritéria splňuje, může být právě hra. A jak vyplývá z definice, má-li hra za úkol jakkoliv účastníka vzdělávat, již se jedná o hru didaktickou. Jedná se tedy o jednu z výukových metod, neboť vhodně zvolená pozitivně ovlivňuje žákovu osobnost a podporuje dosažení cílů vyučování (Sochorová, 2011).

Didaktická hra vnáší do vzdělávání vzrušení, motivaci a uvolněnou atmosféru. Spojuje také získávání nových informací s emocemi, tedy limbickým systémem, což usnadňuje ukládání a následné vybavování paměťových stop. Účastník si může být vědom, že se vzdělává, ale někdy je hra zvolena tak vhodně, že ani nevnímá vzdělávací charakter a orientuje se pouze na hru. Hru můžeme označit didaktickou, jsou-li vymezeny cíl, pravidla a obsah (Sochorová, 2011).

3.4 Vliv hry na dětský vývoj

Hra významně ovlivňuje vývoj, a to v několika aspektech, nehledě na životní období. Níže uvedu pár poznámek k vybraným tématům, o kterých pojednává Suchánková (2014).

- Rozličnými pohyby vykonávanými v průběhu hry, nejčastěji pohybové, trénuje jedinec **hrubou motoriku** (chytání a házení míče, poskoky, chůze pozpátku, rovnováha, ...)
- **Jemná motorika** se u jedince vyvíjí při manipulaci s drobnými předměty, nejčastěji s tužkou při psaní a malování nebo např. při navlékání korálků na vlasec. Jemná motorika se vyvíjí při hrách, které mají výtvarnou či manuální složku.
- Je zřejmé, že **zrakové vnímání** rozvíjí každá hra, zejména však pak speciální hračky, např. ty, které mají různě tvarované otvory a k nim odpovídající kostičku, kterou do nich dítě musí umístit. **Sluch** je rozvíjen zejména pomocí rytmických her a tyto hry utváří základ pro pozdější výuku jazyků. Hra má vliv i na vývoj vnímání **času a prostoru**, ale to je podle mého názoru jen jakýmsi ‚vedlejším produktem‘.

- Obecně lze říct, že hra rozvíjí **myšlení**. Dítě je u ní nuceno přemýšlet nad mnoha souvislostmi a domýšlet věci, vymýšlet scénáře, uvažovat nad věcmi postavenými mimo jeho realitu.
- **Matematické uvažování** dítě používá při kategorizaci pojmů a jejich analýze. Začíná vidět vztahy mezi předměty a začíná používat logické operace.
- Hra rozvíjí i **sociální dovednosti**, neboť při hře se dítě učí vykonávat různé role a navazovat vztahy. Nezbytná je spolupráce mezi účastníky. Při vzniklých konfliktech se musí uplatnit schopnost komunikace a řešení problémů posiluje **psychickou odolnost** účastníka. V průběhu hry se objevují mnohé charakterové rysy, které se vyvíjejí: mravnost, vztah k práci, sebedůvěra.

3.5 Hra v mladším školním věku

Z předškolního věku si dítě přenáší schopnost symbolické hry, při které přisuzuje vlastnosti předmětu, který momentálně není dostupný na jiný, který má v dosahu. Tuto schopnost dítě v raném dětství postrádá. Toto období je ideální pro začátek začleňování her, které podléhají daným pravidlům, které musí účastník dodržovat (např. stolní společenské hry). Podle získaných kompetencí se zvyšuje úroveň her konstruktivních i pohybových, až se čím dál tím víc začínají podobat práci. Hra také podporuje utváření zájmu a může vést k získání dlouhodobého koníčku (Suchánková, 2014). Na přelomu mladšího a staršího školního věku už dítě vnímá hru jako překonanou a jejich věku nevhodnou. Tento názor zastávají především mezi svými vrstevníky, jsou-li však osloveni mimo tuto sociální skupinu, často na hru rádi přistoupí (Sochorová, 2011).

4 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Všechna vývojová období mají svá specifika, co se bio-psycho-sociálního vývoje týče. Pro pedagoga volného času je klíčové, aby zvláštnosti skupiny, se kterou pracuje znal a zvolil pro ni vhodný typ aktivity i dobu jejího trvání.

Jelikož je moje praktická část BP zaměřena především na děti mezi 7-11 lety, podrobněji rozeberu pouze vývojová specifika mladšího školního věku, jehož rozmezí je téměř shodné s věkem účastníků PT.

4.1 Emoční a sociální vývoj

Nejvýznamnější událostí tohoto věku je pro dítě bezpochyby nástup do školy. S nástupem do školy začíná nová životní etapa a získává novou roli – stává se školákem. Přichází do nové sociální skupiny, má nové povinnosti a jak tvrdí Vágnerová (2012), musí se podřídit instituci, která reprezentuje hodnoty, jež jsou obecnou normou.

Z důvodu dozrávání centrální nervové soustavy dochází u dítěte k ustálení emocí. Stává se citově stabilním a odolným vůči psychické zátěži, podle Eriksona dokonce vyrovnaným. Je schopno vnímat emoce vlastní i emoce ostatních lidí, vyhodnocovat je a pracovat s nimi. Tato schopnost se označuje jako emocionální inteligence. V tomto období se také objevuje schopnost vcítit se do pocitů někoho jiného, tedy empatie (Vágnerová, 2012). Seberegulace je dalším jevem, který v tomto věku pozorujeme. Je podmínkou pro řádnou roli školáka, aby dokázal odsunout své vlastní zájmy, potřeby a uspokojení a věnovat se práci. Seberegulace v oblasti emocí také podle Eisenberga (Langmeier a Krejčíková, 2006) předurčuje oblíbenost jedince – emočně stálí a vyrovnaní jedinci jsou v kolektivu oblíbenější než ti labilní.

V tomto období se formuje i sebepojetí a sebehodnocení, které je závislé na porovnávání vlastních výkonů s ostatními vrstevníky a na hodnocení rodičů. Dítě tak porozumí pojmům, jakými jsou ,vina‘, ,stud‘, ,hanba‘ nebo naopak ,hrdost‘. Dále se o této problematice rozepisují v odstavci ,kognitivní vývoj‘ (Langmeier a Krejčíková, 2006).

Školákův společenský vývoj je determinován zejména třemi sociálními skupinami, z nichž každá má své teritorium a v každé z nich zastává jinou roli. Skrz komunikaci s lidmi v těchto skupinách získává nové společenské zkušenosti a navazuje další vztahy, do kterých vstupuje v odlišných rolích (Vágnerová, 2012).

- Rodina

Tato sociální skupina se při vstupu do školy příliš nemění, nanejvýš se změní prostředí „dětského“, nyní už školákovy pokoje. Rodina by měla být základem a jistotou, která přináší pocit bezpečí a emoční opory, ale zároveň vymezuje jasně dané hodnoty a normy.

- Škola

Prostředí školy je pro dítě něco nového a nepoznaného, v prostředí se může i špatně orientovat. Ve škole se musí naučit respektovat pravidla, normy a doporučení. Samotná instituce školy a její struktura rozvíjí u dítěte společenské chování a pomáhá definovat jeho hranice. Dalším přínosem školy je samozřejmě příprava na budoucí život.

- Vrstevníci

Kontakt s vrstevníky je pro socializaci velmi důležitý, protože vztahy na této úrovni jsou rovnocenné, bez dominance. Dítě má možnost porovnat např. své výsledky a hodnoty s někým, kdo je mu roven. Tyto vztahy s sebou nesou i nároky na schopnost efektivního řešení konfliktů. Místa, kde se vrstevníci setkávají jsou rozličná, nejčastěji ve školní třídě či lavici, ale také v herně, na hřišti nebo při zájmové činnosti. Sociální kontakt s vrstevníky je mj. důležitý proto, protože identifikace s touto skupinou startuje proces postupného odpoutávání se od rodiny. Stěžejní je i potřeba získání společenského statusu mezi vrstevníky, nejčastěji ve školní třídě (Vágnerová, 2012).

4.2 Fyzický vývoj

Fyzický vývoj je definován nejen motorickou, ale i senzorickou složkou. V následujících odstavcích se tedy budu věnovat rozvoji motoriky a vnímání.

V mladším školním věku je motorický vývoj plynulý a nevyznačuje se, na rozdíl od předchozích a následujících období, skokovým růstem. Rozvoj jemné motoriky souvisí se začátkem školních povinností a s nimi spojených úkonů – psaní, kreslení. Pohyby jsou

nejdříve globální a vycházejí z kořenových kloubů. Postupem času se více diferencují, stávají se jemnějšími, přesnějšími a efektivnějšími (tudíž dítě i méně vyčerpávají). Rozvíjí se také dovednosti hrubé motoriky – dítě lépe koordinuje pohyby a je tak obratnější. S rozvojem této schopnosti začíná vyhledávat aktivity, kde by tuto schopnost mohl využít. V oblasti zájmu pak stojí různé všestranné a pohybové hry. Není však jen obratnější, ale i vytrvalejší a silnější. U obou typů motoriky platí, že vnější stimulace vede k jejich rychlejšímu rozvoji. Jsou-li žáci podporováni jak v pohybových, tak manuálních aktivitách a vedeni k nim, jsou změny znatelnější, než u nemotivovaného a pasivního dítěte (Langmeier a Krejčíková, 2006).

Kvalita pohybového projevu může také pozitivně či negativně ovlivňovat psychiku. Obratný a silný jedinec má zpravidla lepší postavení ve skupině. Naopak slabší jedinci jsou „outsideři“, kteří svou pohybovou nezdatnost buď kompenzují jinak a z této škatulky se vymaní, nebo se s touto rolí smíří a nesou si ji dále do života. (Langmeier a Krejčíková, 2006).

Abychom poukázali i na důležitost senzorických funkcí, zmiňme například, že v tomto věku uzrává schopnost vidět na blízko, rozlišení detailů v celku, koordinace očních pohybů a další funkce nezbytné pro správnou interpretaci textu či obrazce. Další senzorickou funkcí je sluch, jehož kvalita také dozrává. Děti tak nabývají schopnosti rozlišit jednotlivé slabiky, ale i souhlásky a samohlásky. Chápou tedy, že slova jsou složena z různých fonologických jednotek a dokážou je členit. (Vágnerová, 2012).

Protože vývoj těchto funkcí významně ovlivňuje i vnímání, lze je zajisté zařadit i do kognitivního vývoje.

4.3 Kognitivní vývoj

Langmeier a Krejčíková (2006) charakterizují toto období jako „střízlivý realismus“. Školák je orientován na „teď a tady“ a chce uchopit realitu takovou, jaká je. Z pohledu kognitivního vývoje je mladší školní věk charakterizován ústupem názorného myšlení a začátkem konkrétních myšlenkových operací. Dítě je postupem času schopno vyvodit úsudky založené na logické operaci. Nejprve u konkrétních, a koncem mladšího školního věku i u obecných situací. K řešení problémů si už tedy nepotřebuje danou situaci představit (tzn. vybavit si paměťovou stopu) a je schopen závěr vyvodit nezávisle na prožité skutečnosti,

pouze za použití principů logiky. Začíná se také zajímat o příčinné vztahy mezi událostmi a nespokojí se pouze s jednoduchým vysvětlením. Tento přerod je některými autory označován jako ‚kognitivní revoluce‘ (Steinberg a Belsky, 1991). Langmeier a Krejčíková (2006) tvrdí, že *„výkony dětí jsou často velice závislé také na motivaci“* a doplňují, že *„rodina i mateřská škola už v předškolním věku a škola na samém začátku vzdělávání mohou cílenými postupy podstatně podpořit výstavbu logického myšlení dítěte“*.

V počátcích je zmíněný dětský realismus tzv. naivní, protože je vázán na to, co mu sdělí autorita. S postupným vývojem přerůstá ve vyspělejší kritický realismus, kdy si dítě dělá vlastní názor, který souvisí i s vyvozováním logických soudů a souvislostí.

Podle Eriksonova psychoanalytického pojetí vývoje osobnosti je mladší školní věk obdobím, ve kterém rozvíjí ctnost kompetence. Tento osmistupňový model vývoje osobnosti je postaven na psychologických krizích typických pro daná období. V každém z nich se setkávají dva protipóly a přiměřené řešení této krize by mělo přinést tzv. ctnost neboli růst ega pozitivním směrem. V tomto vývojovém stupni proti sobě stojí pasivita a neužitečnost s pocitem prospěšnosti a příčinnivosti. Úspěšným zvládnutím je pak osvojení ctnosti kompetence. Pokud není stádium zvládnuto přiměřeně, opouští ho jedinec s pocitem méněcennosti, který může při nedořešení tohoto konfliktu přetrvat navždy. V tomto souboji má důležité postavení právě výchova ve volném čase, která může přinášet podněty pro cílevědomou a vytrvalou práci vedoucí k dosažení cíle, což je velmi žádoucí (Říčan, 2010).

5 SKUPINA

Protože výstupem této práce má být metodika plánování příměstského tábora, kde se pracuje se skupinou dětí, je vhodné zmínit se i o psychologii skupiny a o teorii práce s ní.

5.1 Psychologie skupiny

„Má-li být označena nějaká suma lidí za skupinu, musí být splněny čtyři podmínky: a) musí mezi nimi být bezprostřední interakce, b) musí mít společný cíl, c) musí společně uznávat normy skupiny a d) jejich vztahy jsou strukturované.“ Takto definuje skupinu sociolog P. A. Hare (in Řezáč, 1998), s nímž je většina autorů ve shodě. Různé definice se mírně liší, společné všem však zůstává to, že mezi nimi probíhá interakce, existuje zde strukturovanost mezilidských vztahů a také jistá vzájemná závislost.

Skupinu můžeme podle Řezáče (1998) klasifikovat podle mnoha kritérií, např.:

- velikosti – malá, střední, velká
- intimity vazeb – primární (rodina)/ sekundární
- povahy převládajících vztahů – formální/ neformální
- identifikace se skupinou – členská/referenční
- podle stupně strukturalizace – strukturace/ davy
- možnosti vstupu – otevřené /uzavřené

Teorie psychologie sociální skupiny je obsáhlá a k tématu práce sice relevantní, ale ne nezbytná. Faktory, které ovlivňují dění ve skupině tedy shrňme a označme je tak, jak to udělal Kurt Lewin v roce 1943, jako sociální dynamiku. Mezi tu podle Perglerové a Kočí (2014) zahrnujeme např.:

- mezilidskou komunikaci (ve skupině i mezi skupinami)
- cíle a postupy dosahování cílů
- normy a pravidla chování
- strukturu skupiny (role, rozdíly mezi členy), identitu skupiny
- role
- vůdcovství
- atmosféru (spolupráce/soupeření)

Tématem, které bych ráda blíže rozebrala, jsou některé role členů skupiny, které mohou významně ovlivnit dění na příměstských táborech. Ve skupině nalézáme dle Řezáče (1998) zpravidla jedince zastávající následující role:

- **alfa**: vedoucí skupiny, ke kterému ostatní vzhlíží
- **beta**: člen, který má předpoklady pro rozvíjení návrhů a myšlenek předkládaných vedoucím
- **gama**: většina skupiny; přizpůsobiví a většinou se identifikují s vedoucím
- **omega**: neoblíbený člen ve skupině - outsider
- **P**: představuje „nepřátelskou“ skupinu a je většinou obětí beránkem

Myslím, že při vedení tábora (nebo i jiné volnočasové aktivity) je potřeba, abychom jako pedagogové měli přibližnou představu o skupinových rolích v našem kolektivu. V případě potenciálního nezdravého konfliktu bychom citlivým zásahem do skupiny měli být schopni různými prostředky (např. zařazením vhodné aktivity, vedením her, závěrečnou reflexí, ...) role pozměnit či upravit.

5.2 Vývoj skupiny

Skupinu dělíme, jak už jsme zmínili, podle počtu členů na malou, střední a velkou. Malá skupina je definována tak, že všichni členové mohou být ve vzájemné interakci. Početně je určena mezi 2-15 členy. Střední skupina je potom od 15 do 45 a skupina čítající více než 45 účastníků je již považována dle Hermochové (2006) za velkou.

Níže uvedená dynamika skupiny dle Tuckmana a Jensenové (1977) je popisována zejména pro malou skupinu, ale hranice je pouze teoretická, a proto může takto fungovat i podstatná část střední skupiny. Děti tvoří dohromady skupinu cca. 20 účastníků, ale v rámci tábora jsou velmi často rozděleny do méně početných celků. Pro efektivní metodiku příměstského tábora je tedy podstatné tyto principy uvést.

Tabulka 1: Vývojové fáze skupiny dle Tuckmana a Jensenové

Vývojové fáze skupiny dle Tuckmana & Jensenové			
	Fáze	Proces	Vhodné aktivity
1.	Forming (formování)	Setkání skupiny, první kontakt, tvorba skupiny a poznávání se. Tvorba vztahů, nejistota, potlačování konfliktů.	„Icebreakers“, seznamovací hry, hry přinášející především zážitek a zábavu.
2.	Storming (bouření)	Opadnutí euforie, řešení rozdílů v přístupech, boj o moc a kontrola, „kvašení“.	Aktivity pro celou skupinu, soutěživé, aktivity vyžadující dovednosti, cvičení zaměřené na komunikaci.
3.	Norming (normování)	Shoda ohledně norem, cílů a potřebných rolí. Zapojení všech účastníků, odpovědnost za skupinu. Pocit sounáležitosti, zaměření se na budování mezilidských vztahů. Individuální vystupování.	Činnosti vedoucí ke splnění vytyčeného cíle s využitím rozdělení rolí. Hry jsou koncipovány na zlepšení komunikace, schopnost spolupráce, získání důvěry a efektivní řešení problému.
4.	Performing (optimální výkon)	Nejvýkonnější fáze. Blízkost ostatním, skutečný pocit sounáležitosti, který se projevuje dobrou a otevřenou komunikací.	Náročnější aktivity podporující upevnění rolí s možností jejich spolupráce. Aktivity zapojující netradiční prvky.
5.	Adjourning (ukončení činnosti) – closing/refreshing	Odchod vyžaduje tím více síly, čím déle byla skupina pohromadě a čím osobnější byla témata a vztahy. Většinou dochází k pokusu o zachování kontaktů.	

Existují ale i jiná pojetí teorie vývoje skupiny. Cogův žebříček podle Charriera (1972) popisuje velmi podobnou dynamiku skupiny, ale jeho stupně jsou inspirovány Piagetovským vývojem osobnosti (viz předchozí stránky této práce). Jednotlivé fáze jsou tedy:

- stádium slušnosti (Polite Stage)
- „proč jsme tady?“ stádium („Why we are here?“ Stage)
- stádium dělení moci (Power Stage)
- stádium spolupráce (Cooperation Stage)
- stádium jednoty ducha (Esprit Stage)

Oproti Cogovu žebříčku postrádá Tuckmanovo rozdělení fází „proč jsme tady“ a je orientováno více na sociální jevy, spíše než na psychologii jedince ve skupině.

V literatuře nalezneme ještě mnohá rozdělení a žebříčky (Wheelman, Kasíková, Siegrist & Belz, ...), ale vesměs všechny pracují s výše uvedenými principy, jen mírně obměněnými. Obecně platí, že skupina může na další vývojový stupeň postoupit až po úspěšně dokončeném předchozím stupni. Na nižší pak může klesnout např. po přijetí nového člena.

Dynamiku skupiny vnímám jako velmi důležitou na akcích typu pobytového tábora, kde se jí aktivity snažíme maximálně přizpůsobit. Je nesporné, že na příměstských táborech se vývoj také uplatňuje, nicméně jsme více nuceni program přizpůsobit času a místu, a tak aktivity nejsou vždy zcela v souladu s daným vývojovým stadiem. Zde tedy vidím prostor pro vylepšení.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část (PČ) bakalářské práce se bude snažit obsáhnout všechna hlediska organizace jednoho turnusu letního příměstského tábora. Jejím výstupem bude kompletní manuál metodiky využitelný pro ostatní lektory.

Metody, které jsou využity při realizaci praktické části, jsou zejména analýza a syntéza materiálů z již uskutečněných PT a nestrukturované pozorování při aktuální realizaci PT.

6 SCHRÖDINGERŮV INSTITUT

6.1 O Schrödingerově institutu

Tuto organizaci působící ve Šluknovském výběžku bych ráda představila, protože zde pracuji již osmým rokem a níže zmíněné příměstské tábory jsem realizovala právě pod ní.

Schrödingerův institut (dále jen SI) byl založen roku 2011 jako přímá reakce na rozsáhlé sociální nepokoje ve Šluknovském výběžku, ale svou oficiální činnost zahájil až o rok později. Název institutu je inspirován známým rakouským fyzikem Erwinem Schrödingerem, konkrétně jeho experimentem s kočkou (kterou má SI ve svém logu). Ve známém pokusu uzavřel kočku do krabice a tvrdil, že nikdy nemůžeme vědět, zda je kočka živá, nebo mrtvá. Zakladatelům institutu přišel tento pokus inspirativní, a proto tuto myšlenku převedli do Šluknovského výběžku. V době nepokojů, které zasáhly Šluknovsko, založili organizaci, která byla a je přístupná všem, a to bez rozdílu věku, rasy, pohlaví a sociální vrstvy. Institut začínal jako malá organizace několika kamarádů, nadšenců a dobrovolníků. Dnes lze říci, že SI ovládá 80 % veškerých volnočasových aktivit ve výběžku, a to od kroužků, jednodenních i víkendových akcí, pobytových akcí, příměstských táborů, sportovních a uměleckých akademií (fotbalová, volejbalová, cyklistická, hudební, basketbalová a ateliér), přes doučování až po některé volnočasové aktivity pro dospělé. Začátkem roku 2019 měl SI asi 4 000 členů, kteří pravidelně navštěvovali nějakou aktivitu z jeho nabídky. SI je zřizován Biskupstvem litoměřickým, má statut školské právnické osoby a je financován z dotace MŠMT. Výše dotace se každoročně odvíjí od počtu pravidelných členů a od počtu aktivit, které SI uspořádá (Schrödingerův institut, 2020).

6.2 Členství v SI

Pro členství v SI je potřeba vyplnit členskou přihlášku a uhradit poplatek 200Kč za školní rok. Poté má člen SI řadu výhod: širokou nabídku bezplatných volnočasových aktivit, zapůjčení materiálního vybavení SI, zvýhodněné ceny na akcích SI – příměstské a pobytové akce, sportovní kempy a tábory, workshopy, soustředění, koncerty, přednášky, kroužky a další aktivity SI (Schrödingerův institut, 2020).

6.3 SWOT analýza SI

Tabulka 2: SWOT analýza SI

SWOT ANALÝZA	
S - Silné stránky	W - Slabé stránky
- zázemí na mnoha místech Šluknovského výběžku - dobré vztahy se zřizovatelem - spolupráce s městy a školami - dobré finanční zajištění - kolektiv zkušených pedagogů - materiální vybavení organizace - široká nabídka aktivit	- špatná dostupnost některých středisek SI - klesající spolupráce se školami - malá spolupráce s ostatními volnočasovými středisky - nevyvážená nabídka aktivit v přilehlých městech
O - Příležitosti	T - Hrozby
- získávání finančních prostředků z grantů a projektů - provoz doplňkové činnosti - získání nových členů - inovace táborové pobytové činnosti - spoluorganizace akcí pro veřejnost	- sociální jistoty v regionu - konkurenční organizace - dospívání stávajících členů - stagnace nabídky aktivit

6.4 Příměstské tábory v rámci projektu „Rok s kočkou“

Projekt „Rok s kočkou“ je série příměstských a pobytových táborů během prázdnin, státních svátků a ředitelských volných dní, během kterých děti nechodí do školy, ale jejich rodiče stále chodí do práce. Rok s kočkou není jen o obyčejném hlídání dětí. Jsou to výlety do přírody, a to pěšky, na kole nebo na lyžích; jsou to výlety do bazénů, na zajímavá místa, exkurze, sportovní soutěže a klání. Velmi nám záleží na tom, aby děti byly stále v pohybu a aby si pěstovaly lásku ke sportu, turistice, přírodě a celkově k poznávání světa kolem nich. Proto jsou naše aktivity většinou zážitkové a dobrodružné. Gestorkou projektu je pedagožka Jana Trojanová, která je zkušená zejména na sportovním poli, což potvrzuje titul mistryně republiky z roku 2010 ve sjezdu na horských kolech. Cílem tohoto projektu je celoroční nabídka pravidelných a nepravidelných aktivit, které ovlivní děti v jejich trávení volného času, zlepší jejich socializaci a naučí je novým dovednostem (Schrödingerův institut, 2020).

Příměstské tábory (dále jen PT) nabízíme během jarních, letních a podzimních prázdnin pro děti od 6 do 14 let. Jsou alternativou pro děti, které se necítí na účast na pobytovém táboře a které mohou mít strach ze spaní v cizím prostředí, ale také pro rodiče, kteří musí v těchto dnech chodit do práce a hledají kvalitní program pro své děti. Také finanční stránka zde hraje roli, protože cena příměstského tábora se pohybuje okolo 600 Kč/ za pracovní týden, zatímco pobytový tábor se pohybuje okolo 2 000 Kč. PT se také účastní spousta dětí, které to baví, těší se na atraktivní program a kamarády, které znají z uplynulých ročníků či jiných akcí. Oproti jiným částem roku máme během letních prázdnin více prostoru PT specializovat. Pořádáme tedy tematické, sportovní, cyklistické, zážitkové, nebo všestranné. Ve své BP popíši přípravu a realizaci třech typů PT, kde také shrnu jejich výhody a nevýhody s ohledem na náročnost přípravy.

6.5 Personální zajištění PT

Náš realizační tým se skládá z aktivních lidí s kladným přístupem k dětem. Všichni vedoucí mají pedagogické minimum a jsou proškoleni ke své práci. Tým lidí si vybírám z řad svých známých a přátel, na které se mohu spolehnout a vím, že mě nebo děti nenechají „ve štychu“.

Já zde zastupuji roli pořadatele, hlavního vedoucího a zdravotníka. Věnuji se administrativě, komunikaci s rodiči a přípravě plánu. Druhým vedoucím je Barbora Škvorová, studentka Technické univerzity v Liberci, která má na starosti svoz dětí z Varnsdorfu a přímou pedagogickou činnost. K dětem má kladný přístup, je samostatná a aktivní. Další člen našeho týmu je Kristýna Horáková, která k nám nastoupila jako praktikantka a během dvou let se vypracovala na vedoucí. Stejně jako Barbora je spolehlivá, práce ji baví a vzájemně se doplňujeme. Posledním členem je Tereza Hrabáková, trenérka basketbalu, všestranně aktivní člověk. Na PT zastupovala vedoucího.

Podle náročnosti programu a složení skupiny, jsme tvořily tří nebo čtyřčlenný tým. Aby se kolegyně posuly ve své praxi dál, snažím se jim dávat více prostoru, iniciativy a zodpovědnosti

7 REALIZACE TÁBORA

Cíle příměstského tábora

- hlavní cíl: vedení dětí k plnohodnotnému využití volného času
- vedlejší cíl: socializace, zlepšování komunikace a spolupráce mezi dětmi
- vedlejší cíl: rozvoj motorických dovedností

7.1 Administrativa

Pro realizaci PT je důležité připravit hrubou kostru programu a téma, orientační rozpočet, promyslet propagaci, administrativu k akci a věnovat se komunikaci s rodiči. Na tuto část kladu velký důraz a věnuji ji dostatek času před zahájením PT. Zakládám si na osobní komunikaci s rodiči (osobní kontakt, e-mail, telefonní hovory). Této části se věnuji již v podzimních měsících a snažím se akci dostat „do oběhu“ na přelomu listopadu a prosince, aby i rodiče měli dostatek času na plánování dovolených a šetření úspor na prázdninový program svých dětí. Začátkem nového roku také konkurenční střediska a další organizace vyvěšují své nabídky. S dřívějším oznámením akcí tak můžete mít více prostoru pro oslovení svých potenciálních účastníků. V této BP se snažím popsat, jak uspořádat zábavný program s minimalizovanými náklady včetně všech příprav a administrativy. Pro mě je velkou výhodou zaštitění organizací SI, do rozpočtu tak nemusím zahrnovat náklady na mzdy pedagogických pracovníků a náklady na základní pomůcky (deskové hry, sportovní náčiní, kola, základní materiál k tvoření). Členům SI (dětí) je akce dotována zhruba 25 % s ohledem na zaokrouhlení ceny.

7.1.1 Přibližný rozpočet prvního turnusu

Tabulka 3: Rozpočet PT

Rozpočet I. Turnus PT				
Počet účastníků: 25			Počet pedagogického dohledu: 4	
Výdaje				
Výdaje za účastníky (dítě)	Cena 1 účastník	Cena celkem za 25 účastníků	Cena za 1 pedagogického pracovníka	Cena celkem za 4 pedagogické pracovníky
Ubytování	0 Kč	0 Kč		0 Kč
Obědy po - pá	250 Kč	6 250 Kč		0 Kč
Doprava (svozy, výlety)	300 Kč	7 500 Kč	200 Kč	800 Kč
Ostatní (vstupné, odměny)	100 Kč	2 500 Kč	50 Kč	200 Kč
Táborové triko	80 Kč	2 000 Kč	0 Kč	0 Kč
Celkem	730 Kč	18 250 Kč	250 Kč	1 000 Kč
Celkové výdaje za akci (součet všech položek)		19 250 Kč		100 %
Příjmy				
	Člen SI	Člen SI – zaokrouhleně	Nečlen	
Příspěvek od účastníka	578 Kč	600 Kč	750 Kč	
Příspěvek od účastníků celkem	14 438 Kč	15 000 Kč	18 750 Kč	
Celkové příjmy za akci (min. 75 % z celkových nákladů)	14 438 Kč	15 000 Kč	75 %	
Příspěvek SI (max. 25 % z celkových nákladů)	4 813 Kč	4 250 Kč	25 %	

7.1.2 Propagace

Po schválení rozpočtu vedením SI přichází na řadu propagace akce. Mým úkolem je připravit pro grafika obsah plakátu se všemi důležitými náležitostmi (název akce, cena, věková skupina, kontakt, ...), ale také specifikovat, jaký si představuji design plakátu (barva, logo, font, obrázky, ...). Nechávám si většinou připravit jednotný plakát pro všechny své akce v daném školním roce. Ten je zároveň podkreslený motivem, který mají účastníci akcí i na táborovém triku. Výhodou je, že máme v SI vlastního grafika, ale i ve studiu by takový plakát stál do 500 Kč, což v nákladech vychází 20 Kč na účastníka. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že to jsou dobře investované peníze. Pokud teprve začínáte a nemáte potřebné kontakty a pověst, hezký plakát vám do začátku může pomoci.

K samotné propagaci akce upřednostňuji hlavně elektronickou podobu plakátu, kterou se snažím šířit po webových stránkách a sociálních sítích např. na webových portálech oblasti, facebookové stránce města, ve skupině pro maminky s dětmi a přímo na facebooku SI. Fyzicky plakáty vylepuji např. v městských informačních centrech a oslovuji základní školy. Dále využívám e-mailových adres rodičů dětí, kteří se mnou v uplynulých letech na některé akce byly formou jakéhosi ‚newsletteru‘. Díky této komunikaci se můj e-mail dostane dál, protože spokojení rodiče ho přeposílají svým známým. Na facebookové stránce mám svůj pracovní profil – ‚Rok s kočkou‘, přes který sdílím plánované akce, komunikuji s rodiči a vkládám sem fotografie z akcí včetně krátkých reportů.

Obrázek 1: Plán akcí (zdroj: vlastní)

7.1.3 Dokumenty

Pro konání PT není potřeba tolik dokumentů, jako u pobytové akce, ale neměla by chybět: závazná přihláška, prohlášení o bezinfekčnosti, kopie či originál karty pojištění. Nejdůležitější je závazná přihláška dítěte na akci podepsaná zákonným zástupcem. Přihláška má formální a neformální náležitosti. Na internetu si můžete najít vzor, nebo si připravit svoji přihlášku dle vašich potřeb. Celou přihlášku přikládám pro inspiraci do příloh.

Formální část přihlášky by měla obsahovat: jméno a příjmení dítěte, datum narození, adresu bydliště, jméno zákonného zástupce, kontakt na zákonného zástupce (telefon, e-mail), individuální zvláštnosti či zdravotní obtíže dítěte, závažná onemocnění a zda je/není dítě plavec. Zákonný zástupce svým podpisem bere na vědomí následující body a souhlasí s nimi (Schrödingerův institut, 2020):

1. *Souhlasím s účastí mého dítěte na pobytové/příměstské akci pořádané SI.*
2. *Souhlasím s uvedením osobních údajů mého dítěte pro potřeby pobytové/příměstské akce (jméno, rodné číslo, datum narození) ve smyslu zákona č. 101/2000Sb. o ochraně osobních údajů.*
3. *Jsem si vědom/a toho, že na pobytovou/příměstskou akci nemůže být vysláno dítě, jehož zdravotní stav by mohl být tímto pobytem ohrožen a dítě, které by mohlo zdravotně ohrozit ostatní děti.*
4. *Beru na vědomí, že léky, které nebudou uvedeny v tomto dotazníku, nebudou dítěti podávány.*
5. *Prohlašuji, že беру на vědomí odpovědnost za škody, které způsobí mé dítě v době trvání pobytové/příměstské akce na vybavení SI, popřípadě na majetku třetích osob. V případě finančních nákladů na opravu takto poškozeného zařízení se zavazuji tuto škodu uhradit.*
6. *Prohlašuji, že v případě závažného onemocnění nebo úrazu zajistím odvoz svého dítěte domů. Jinak bude umístěno do nemocnice v místě pobytu.*
7. *Podpisem souhlasím s pořizováním fotografií a videomateriálu svého dítěte pro potřebu SI a jejich zveřejněním na webových/facebookových stránkách organizace.*
8. *Nezatajuji nic, co by mohlo být překážkou plné účasti dítěte na pobytové/příměstské akci.*
9. *Souhlasím se storno poplatky v případě odhlášení mé dcery/syna z pobytové/příměstské akce pořádané Schrödingerovým institutem.*
10. *Jsem si vědom(a) právních následků, které by mě postihly, pokud by toto prohlášení nebylo pravdivé.*

V neformální části jsou uvedeny storno poplatky, pokyny k platbě, termíny plateb a odevzdání přihlášky, cena a termín akce. Na konci přihlášky nesmí chybět datum a podpis zákonného zástupce.

Druhým důležitým dokumentem je potvrzení o bezinfekčnosti dítěte, kterou nám rodiče spolu s kartičkou pojištěnce (pokud nemáme kopii) odevzdávají v den nástupu na PT. Potvrzení musí být odevzdáno v den nástupu. Součástí přihlášky je v našem případě také průvodní povídání k akci: o jakou akci jde, pro jak staré děti je určena, termíny jednotlivých turnusů, hrubý časový odhad akce, časy srazů a návratů. Uvádím zde i svůj kontakt pro případné dotazy, informace o platbě, pokyny k podávání léků atp.

7.1.4 Přihlašování a evidence účastníků

Pro přihlášení na akci mohou zájemci využít více cest. Začnu tou nejvíce efektivní a pro mě osvědčenou, a to přes služební e-mail. Se zveřejněním plakátu spouštím rezervační systém míst, který si vedu v Google Docs. Je to zdarma, univerzální, přehledné, bezpečné, přístupné z telefonu a s možností stažení do jakéhokoliv zařízení. To znamená, že s sebou nemusíte fyzicky vozit seznamy a vše si přehledně najdete. Vzhledem k vysoké poptávce jsem rodičům nabídla možnost rezervace místa a až poté odevzdání závazné přihlášky. Spousta rodičů neumí tak rychle poslat nebo odevzdat papírovou přihlášku a než se ke mně přihláška dostane, tak jsou místa pryč. Je s tím sice více práce, ale tato metoda se mi osvědčila. Při rezervaci si do seznamu napíší pouze e-mail, jméno a příjmení. Po zaslání přihlášky připišu další údaje, které potřebujeme vědět při předávce dětí: ročník, telefonní kontakt a město (informace ohledně svozu dětí).

Další způsob je osobní předání v kanceláři SI, kde si přihlášky vyzvedávám. Je to již pomalejší způsob předání, jelikož v kanceláři nejsem tak často.

Posledním způsobem je přihlášení přes interní systém SI, který pro mě není příliš vyhovující. Rodiče se musí zaregistrovat a poslat rezervační mail do interního systému, odkud mi přijde mail s rezervací místa. Já pak musím rodiče kontaktovat a poslat jim vše potřebné. Tyto údaje se vkládají do systému, který není až tak přehledný jako Google Docs.

Kvůli vedení SI si tedy vše vedu dvojmo. Google Docs pro jejich flexibilitu, přehlednost a rychlý přístup, vnitřní systém SI pak pro všeobecnou spokojenost a kontrolu plateb, kterou eviduje sekretariát SI. Při odevzdání přihlášky a úhrady platby je důležité trvat na dodržování

termínů, a to velmi důsledně. Na rodiče apeluji, aby měli vše splněné do konce května a já nemusela na poslední chvíli řešit neuhrazené platby a neodevzdané přihlášky. Získám pak měsíc času na přípravy a doladění programu. V tuto dobu již znám skladbu účastníků, nebo alespoň jejich věk a složení skupiny, pro kterou program připravuji.

7.1.5 Informace pro rodiče

Poslední administrativní částí je informační e-mail rodičům, ve kterém obdrží potřebné informace ohledně časů a připomínkou ostatních věcí, které považuji za nutné zdůraznit:

Dobrý den všem účastníkům příměstského tábora,

Pomalu se nám blíží první turnus LSK, tak vám zasílám potřebné informace ohledně časů a potřebných věcí.

Chtěla jsem vás požádat, abyste brali na vědomí tyto teplé dny a aby děti měly pokrývku hlavy a dostatek pití. Když budeme v Jiříkově, není problém jim pití obstarat, ale na výlet jim nestačí 0,3l lahev. Omlouvám se, že vám to píši, ale vycházím ze zkušeností. Opalovací krém se v batohu také neztratí. :-)

V pondělí pojedeme do Jiříkova, do našeho střediska. S sebou prosím dětem zabalte: přezůvky, svačinu, pití, pokrývku hlavy a sportovní oblečení dle počasí.

Ranní sraz:

Rumburk Bytex: 7:20

Varnsdorf aut. nádraží: 7:05

Jiříkov: 8:00

Odpolední návrat:

Rumburk Bytex: 15:25

Varnsdorf aut. nádraží: 15:40

Jiříkov: 14:50

Zhruba týden až čtrnáct dní před začátkem PT všem rodičům posílám tento mail, aby věděli, jak své dítě připravit a v kolik hodin mají být na nástupišti. PT se konají ve Šluknovském výběžku a rodiče mají na výběr ze tří míst, odkud nabízíme hromadný svoz dětí, a to Varnsdorf, Rumburk a Jiříkov, kde si je přebírá odpovědný vedoucí.

Může vám připadat nemístné, že rodiče v úvodní části e-mailu poučuji o pitném režimu, pokrývce hlavy atd. Toto je však smutná realita. PT se věnuji 8 let, a i přestože s námi někdo jezdí opakovaně, stejně nemá pokrývku hlavy a vhodnou lahev na pití. My se pak na výletě potýkáme s problémy, kdy má dítě 0,2 – 0,3l lahev se sladkou šťávou, která mu má vydržet do 15.00 hodin. Moje rada tedy zní: nebojte se napsat do pokynů i tak banální věc, jakou

je např. pokrývka hlavy, vhodná obuv, ... Stejně ji nejspíš někdo nebude mít, ale vy jste pro to udělali maximum.

7.2 Vlastní realizace

Všestranný příměstský tábor je velice univerzální a vhodný, pokud začínáte. Dá se aplikovat na různorodou skupinu. Do programu můžete zahrnout sportovní, turistický, tvořivě-naučný program dle vašich možností. Na tento turnus se přihlásilo 25 dětí, z nichž bylo 11 dívek a 14 chlapců ve věkovém rozmezí 6 – 14 let. Ve skupině byli dva sourozenci po dvou, děti, které se znají ze školy, nebo z uplynulých akcí. Jeden z účastníků s námi jezdí již 4. rok a nejhorší je pro něj první, seznamovací, den.

Snažím se o pestrý program, v jehož rámci střídáme den na středisku s atraktivními výlety mimo výběžek. Ve středisku máme plné zázemí s prostory k vnitřním aktivitám a zahradu. Roli v programu hrají také finance. Snažíme se PT dělat co nejlevněji, a tak nemůžeme cestovat každý den.

S účastníky si dáváme sraz na třech místech (Varnsdorf, Rumburk, Jiříkov), odkud je hromadnou dopravou svážíme na středisko, nebo pokračujeme mimo výběžek. Při dnešních zvýhodněných cenách je to pro nás levnější varianta.

Obědy jsou v rozpočtu celkem vysoká položka. My jsme je vyřešili velmi dobře, vozíme si je z nedalekého domova důchodců, kde 1 porce stojí 35 Kč. Při počtu 25 dětí nám stačí koupit 20 porcí. Na stravě ušetříme peníze, které můžeme použít na případné vstupy či atrakce. Když jedeme mimo výběžek, většinou oslovím nějakou restauraci, jestli by nebyli ochotni nám udělat lepší cenu, nebo koupíme pizzu (není to příliš zdravé, ale jednou za čas to nevadí). Strava se dá také řešit tím, že budou mít děti velkou svačinu a vám odpadne starost.

Tabulka 4: Týdenní plán

Týdenní plán			
DEN	MÍSTO	ČINNOST	ALTERNATIVA (NEPŘÍZEŇ POČASÍ)
PONDĚLÍ	středisko Jiříkov	seznamovací a skupinové hry	- hry a turnaje v tělocvičně ZŠ Jiříkov - Trampolíny Patrman - Dům Českého Švýcarska - Plavecký bazén VDF, RBK - středisko Jiříkov
ÚTERÝ	výlet – Jiřetín pod Jedlovou	Adrenalin park Jedlová	
STŘEDA	středisko Jiříkov	vodní aktivity na rybníku	
ČTVRTEK	výlet – Liberec	Ekopark Liberec	
PÁTEK	středisko Jiříkov	Survival program a tvořivá činnost	

7.2.1 Přibližný plán programu

Tabulka 5: Přibližný plán programu

DEN	ČAS	PROGRAM	POZNÁMKY
PONDĚLÍ	7:10 - 8:00	přejímka a svoz účastníků	
	8:00 - 8:30	představení, poučení o bezpečnosti a pravidlech, seznámení se střediskem a programem	
	8:30 - 9:30	I. blok seznamovacích her	
	9:30 - 10:00	svačina	
	10:00 - 11:30	II. blok seznamovacích her	
	11:30 - 12:00	osobní volno	
	12:00 - 13:00	oběd, polední klid	

	13:00 - 14:30	odpolední program	
	14:40 - 15:30	odchod, svoz a odevzdání účastníků	
ÚTERÝ	7:00 - 8:20	přejímka účastníků a přeprava do Jířetína	
	8:20 - 9:00	pochod na Jedlovou, svačina	
	9:00 - 11:30	lanový park – vysoké překážky	proškolení o bezpečnosti
	12:00 - 13:00	oběd, polední klid	
	13:00 - 14:20	skupinové hry	
	14:20 - 15:30	odchod, svoz a odevzdání účastníků	
STŘEDA	7:10 - 8:00	přejímka a svoz účastníků	
	8:00 - 8:30	volný program	příprava vedoucích
	8:30 - 9:00	přesun k rybníku	
	9:00 - 10:30	I. vodní program	
	10:30 - 10:40	svačina	
	10:40 - 12:00	II. vodní program	
	12:00 - 13:00	oběd, polední klid	
	13:00 - 14:30	odpolední program	
	14:40 - 15:30	odchod, svoz a odevzdání účastníků	
	6:00 - 8:30	přejímka účastníků a přeprava do Liberce	
ČTVRTEK	9:00 - 10:30	Ekopark Liberec	

	10:30 - 11:00	svačina	
	11:00 - 12:00	Ekopark – tvořivé dílničky	
	12:00 - 13:30	oběd, polední klid, osobní volno	
	13:30 - 15:30	odchod, svoz a odevzdání účastníků	
PÁTEK	7:10 - 8:00	přejímka účastníků a svoz účastníků	
	8:00 - 8:30	volný program	příprava vedoucích
	8:30 - 10:00	Survival I	
	10:00 - 10:30	svačina	
	10:30 - 12:00	Survival II	
	12:00 - 13:00	oběd, polední klid	
	13:00 - 14:00	odpolední program	
	14:00 - 14:30	zhodnocení týdne, společná reflexe	
	14:40 - 15:30	odchod, svoz a odevzdání účastníků	

V přibližném programu se zmiňuji o osobním volnu a poledním klidu. V těchto blocích necháváme prostor dětem a neorganizujeme jim program ani zábavu. Jsme v rolích pozorovatelů, nebo se zapojíme do jejich činnosti. Výhodou je vybavenost střediska, kde máme mnoho prostoru a variant, jak se účastníci mohou zabavit. Většina dětí ráda tráví čas v herně, kde máme molitanové překážky, přes které se dá skákat a dají se vymýšlet různé dráhy. Druhou oblíbenou činností jsou deskové hry, ke kterým nás často zvou. Nejmladší účastníky baví malování a stavění stavebnic a jen velmi zřídka někdo tápe, co dělat.

I během organizovaného programu nastanou chvíle, kdy dětem dáme volnou ruku a zahrajeme si jejich oblíbené hry. Podle mého názoru je důležité program kombinovat dle potřeb skupiny. U těchto akcí je důležité mít široký záběr a velký zásobník aktivit. Často se také vyplácí být pozorovatelem a skupina vám sama ukáže, co ji baví a jak by si chtěla užít společně strávený čas.

7.2.2 PONDĚLÍ

První den každé nové akce bývá náročný. První osobní kontakt s rodiči a skupinou známých i neznámých dětí. Na povrch vyplavou zatažené informace od rodičů a vy zjistíte, že na akci máte také děti se specifickými potřebami. Nebudu zde rozepisovat přesný itinerář, jak dětem povídám o bezpečnosti atd., ale budu se věnovat pouze přímé pedagogické činnosti v jednotlivých blocích.

7.2.2.1 Dopolodní blok – seznamovací a stmelovací hry

Místo: zahrada, tělocvična, klubovna

Příprava: do 30 minut

Skupina dětí: 25

Časový interval: 2 – 3 hod. - středně dlouhá

Aktivita: popis hry

Tabulka 6: Dopolodní seznamovací hry

	Aktivita	Cíl aktivity	Pomůcky
1.	Oběhni jednoho	Navození atmosféry	
2.	Oběhni, podlež, přeskoč	Uvolnění, první kontakt	
3.	Jméno a gesto	Seznámení	
4.	Pif paf na jména	Zapamatování si jmen	
5.	Padající deka	Zkouška jmen	Deka
6.	Řazení na židlích dle jména, výšky	Kontakt, spolupráce, komunikace	Židle, popř. lano, kláda, noviny...

Oběhni jednoho

Blok seznamovacích a stmelovacích her je velmi důležitý pro další chod skupiny. Hry musí být zábavné a je dobré střídát statické a dynamické hry. Pro navození atmosféry začínáme rychlou hrou, kdy dáte jednoduchý pokyn: každý si vybere jednoho z nás a na povel ho 3x oběhne. Vznikne tak trochu „galimatyáš“: někdo neví, co má dělat a někdo se stydí. Napoprvé je hra dost těžká, proto ji opakujeme ještě jednou a stydlivějším dětem pomůžeme.

Oběhni, podleze, přeskoč

Další aktivita je podobná, ale tentokrát děti čekají 3 úkoly: musí si vybrat 3 osoby a poté první z nich oběhne, druhou podleze a tu třetí přeskočí. Tato varianta je už zábavnější a po předchozí hře i snadnější, protože již opadla počáteční stydlivost. Pomocí těchto her jsme uvolnili počáteční stres a teď a můžeme se vrhnout na představení účastníků.

Jméno a gesto

První seznamovací aktivitou je hra, kdy své jméno spojíte s někým gestem či pohybem. Tuto hru bych doporučila spíše pro méně početnou skupinu. V počtu 25 dětí a 3 vedoucích je hra velmi náročná a zdlouhavá. Děti nevydrží tak dlouho stát na místě a dávat pozor. Stojíme v kruhu a musíme si zapamatovat jméno každého spoluhráče, včetně jeho gesta. Tuto hru bych doporučila pro skupinu do 15 dětí. Hra tedy názorně spočívá v tom, že první hráč, např. já, řekne své jméno a přidá gesto/pohyb (Jana, výskok). Druhý zopakuje „Jana“, vyskočí a přidá své jméno a jiné gesto. Tímto způsobem hra pokračuje a její náročnost se zvyšuje.

Pif paf

Zábavnější aktivitou je hra Pif paf, kterou jsme si upravili a účastníci „vystřelují“ jméno svého souseda. U této hry již není tak důležitý počet účastníků. Je to rychlé, skvělé na pozornost, obratnost a zapamatování si jmen. Děti stojí v kruhu a uprostřed stojí vedoucí (zpočátku je lepší, aby uvnitř stál vedoucí kvůli rychlosti a výběru dětí. Na koho vedoucí zamíří, ten si dřepne a ti, kteří stojí po jeho bocích, musí rychle vyslovit jméno toho druhého. Stane se, že děti jen stojí a neví jméno druhého. V tomto případě si řeknou svá jména a hra pokračuje. Když vystřídáme všechny účastníky, děti si prostřídají místa a hra pokračuje.

Obrázek 2: Hra Pif paf (zdroj: vlastní)

Padaající deka

Po aktivitách, ve kterých se opakují jména pokračujeme hrou „deka“. Funkční a zábavná hra, která se dá hrát i na body. Skupinu náhodně rozdělíme na dvě skupinky, mezi kterými jsou vedoucí, kteří drží napnutou deku. Jedno z dětí z každé skupiny se připlíží k dece a když jsou na obou stranách připraveni, deka spadne. Ti dva, co sedí naproti sobě, musí říct jméno toho druhého. Tímto způsobem vystřídáme všechny děti. Záleží jenom na vás, jaká si zvolíte pravidla (mohou si v týmu radit, správné jméno = bod pro tým, ...).

Na této hře děti baví padající deka, před kterou si chce každý sednout, a to nejen jednou. Důležité je, aby skupinka byla potichu, děti často křičí „ted' jdu já“, čímž se prozradí.

Řazení

Poslední dopolední aktivitou je řazení účastníků např. dle výšky, jména, věku, ... Předchozí hry ukáží, čeho jsou účastníci schopni a jak velkou náročnost můžete zvolit. My jsme si pro atraktivitu hry vzali židle, které jsme postavili do řady. Každý hráč stál na jedné židli a úkol byl seřadit se podle výšky od nejmenšího po největšího. Podmínkou bylo, že se nikdo nesmí dotknout země. Tato aktivita se dá hrát i bez mluvení, ale pro děti tohoto věku je to příliš těžké. Podle toho, jak skupina pracuje, vstupuje do hry vedoucí, který je spíše rádcem a pomáhá stydlivějším či méně zdatným dětem. Ve hře se dá pokračovat tím,

že účastníky vyzvete k další výměně a vymyslíte další podmínky např. věk. Hra se dá hrát na

jakémkoliv vytyčeném prostoru např. kruh/čára vyznačená křídou, sprejem, páskou, kusy papíru, lanem. Důležité je, aby se hráči při přesunech dotýkali alespoň jednou nohou daného značení.

Obrázek 3: Hra "židličková" (zdroj: vlastní)

Cílem dopoledního bloku bylo seznámení účastníků, zapamatování si jmen, prolomení počátečního studu a navození nového přátelství. Záměrně jsem vybrala hry, které mi připadají zábavné, pohybové a vedou k naplnění cílů. Hry lze realizovat uvnitř i venku. Seznamovacích her je mnoho a každá skupina reaguje jinak. Je zapotřebí mít připravený bohatý zásobník her a dle nálady ve skupině hry aplikovat. Já preferuji spíše dynamické hry. Při počtu 25 dětí je obtížné udržet pozornost a poté atraktivita hry klesá.

7.2.2.2 Odpolední blok – skupinové hry

Odpolední blok se skládá z týmových aktivit se zaměřením na komunikaci, spolupráci a řešení problémů, kde bude zapotřebí také rychlost, hbitost a zručnost. Hry jsou rozděleny do stanovišť, na kterých se budou skupinky dětí střídat. Jedno stanoviště by mělo zabrat cca 25 minut (seznámení se s aktivitou, strategie, nácvik a realizace). Před zahájením hlavních aktivit opět navodíme dobrou atmosféru a účastníky rozhýbeme pomocí zahřívacích her. Do tohoto bloku lze zařadit jakékoliv honičky, které vedou k zahřátí

organismu, uvolnění a navodí dobrou náladu. Např. do vody z vody, honičky (na babu, na mrazíka), molekuly, monstrum, ...

Místo: zahrada, tělocvična, klubovna

Příprava: do 30 minut

Skupina dětí: 25

Časový interval: 1,5 – 2 hod. – středně dlouhá

Aktivita: popis hry

Tabulka 7: Stanoviště s aktivitami

Stanoviště s aktivitami			
	Aktivita	Cíl aktivity	Pomůcky
1.	Zahřívací hry	zahřátí, uvolnění, protažení	vytyčovací mety, rozlišovací vesty
2.	Klávesnice	rychlost, spolupráce, komunikace	kartičky s čísly 1 – 20 a písmeny; lano/sprej na vytyčení kruhu; stopky
3	Minové pole	rozhodnost, řešení problému, odvaha	sprej, křída na vytyčení čtvercové sítě; tužka, papír
4.	Okapy	zručnost, hbitost, spolupráce	přeříznuté papírové role od koberců, tenisový míček
5.	Slepý čtverec	komunikace, představivost, spolupráce	lano, šátky na oči

Klávesnice

Z lana utvoříme kruh o průměru cca 2 m. Uvnitř kruhu rozmístíme cca 15 ks libovolných písmen a číslice od 1 do 20. Kruh představuje klávesnici, na které se nachází písmena a číslice. Úkolem skupiny je v co nejrychlejším čase „vytřukat“ všechny čísla v pořadí 1 až 20.

V kruhu mohou být zároveň pouze 2 ruce a 2 nohy, což je mnohdy těžké uhlídat. Účastníci se za pomoci vedoucího musí domluvit na strategii, jak úkol splní co nejrychleji.

Podle počtu účastníků zvolíte takovou velikost kruhu, aby měl každý účastník své místo. U mladších dětí je nutná pomoc při plánování strategie, aby se všichni nehnali za jedním

číslem, ale sledovali čísla před sebou. U této hry je velmi důležitá komunikace a „výkřik“ označeného čísla. Do této hry se zpočátku zapojuje i vedoucí.

Obrázek 4: Hra "klávesnice" (zdroj: vlastní)

Minové pole

Dalším stanovištěm je „minové pole“, které tvoří čtvercová síť. Úkolem skupiny je najít správnou cestu a projít skrz. I zde je velmi důležitá strategie a domluva, v jakém pořadí se půjde. Je pouze jedna správná cesta a pokud někdo šlápne na minu, odjistí ji a dalším šlápnutím na minu účastník „vybouchne“. Během hry se nesmí mluvit, povolena je pouze gestikulace. Při odjištění miny se musí účastník vrátit zpět na start. Polem musí projít celá skupina. Pravidla u této hry si nastavujeme sami dle věku a schopnosti účastníků. Pokud se někomu nepodaří projít, dáme mu další šanci.

Obrázek 5: Hra "minové pole" (zdroj: vlastní)

Okapy

Jednoduchá aktivita, u které lze nastavit různou obtížnost a více variant využití. Každý účastník drží „okap“ cca 1 m dlouhý (rozříznutá papírová role na půl). Úkolem skupiny, je dostat míček pomocí okapů z bodu A do bodu B. Z počátku stačí pouze rovný směr, ale trasa se dá se ztížit překážkami, zatačkami, průlezy atp. Míček nesmí spadnout a nikdo se ho nesmí dotknout. Hra je vhodná pro všechny věkové skupiny. Mladším dětem by se mohl tenisák vyměnit za pěnový míček, aby se nepohyboval příliš rychle.

Obrázek 6: Hra "okapy" (zdroj: vlastní)

Slepý čtverec

Nejnáročnější aktivita tohoto bloku je slepý čtverec. U této hry je důležitý úvod a nácvik před tím, než si účastníci zakryjí oči. Cílem je, aby bez pomoci zraku z lana vytvořili čtverec. Pro děti ve věku 11 let a více tato aktivita není problém, ale spíše výzva. U mladších dětí je zde důležitý vedoucí, který je rádcem a s úkolem jim pomůže.

Obrázek 7: Hra "slepý čtverec" (zdroj: vlastní)

Cílem odpoledních aktivit je stmelení skupiny, vytvoření kladných vztahů a upevnění týmové spolupráce. To vše za pomoci zábavných her, při nichž byla zapotřebí soustředěnost, rychlost a komunikace. Záměrně jsme zvolili krátké a méně známé hry, každou jiného charakteru. Výhodou našeho týmu bylo, že u každého stanoviště byl jeden z vedoucích, který byl dětem nápomocen a navodil správnou atmosféru.

7.2.2.3 Zhodnocení prvního dne

První den bývá náročný a je velmi důležitý pro navázání nových vztahů a pro další fungování skupiny. Je důležité mít připravený rozsáhlý zásobník her a mít mokrou a suchou variantu programu. Dala by se sem zařadit i lehká tvořivá činnost. My upřednostňujeme venkovní pohybové aktivity s nulovými náklady a krátkou přípravou. Hry, které jsme zvolili jsou téměř beznákladové, lehce organizovatelné a dají se hrát uvnitř i venku. Cílem prvního dne bylo seznámení se účastníků navzájem, zapamatování si jmen a stmelení skupiny, což se nám s pomocí her povedlo.

V dopoledním programu jsme se věnovali seznamovacím hrám, které popisují výše. Hry se dají aplikovat pro všechny věkové skupiny, avšak počet účastníků zde hraje velkou roli.

Jak jsem poukázala zejména u hry ‚Jméno a gesto‘, není vhodné ji hrát při počtu 25 dětí mladšího školního věku. Ostatní hry by neměly být problém. Před zahájením tábora je důležité si hru teoreticky připravit, případně si ji vyzkoušet a mít připravené různé obtížnosti, viz aktivita ‚Řazení‘.

Odpolední program byl složen z více drobných týmových her, které vedou ke zlepšení spolupráce a komunikace. Účastníci se během her sblíží a skamarádí se. U těchto her je důležitý úvod a motivace. Hry jsou náročné na vedení, jelikož u každého stanoviště musí být jeden vedoucí, který je dětem nápomocen a musí být připraven zasáhnout. Nadšení vedoucího pro aktivitu je polovina úspěchu hry. Během her se snažíme být aktivní a her se účastnit. To nám umožní s dětmi navázat kladný vztah a více je motivovat.

7.2.3 ÚTERÝ

Po seznamovacím dni následuje první výletní den s atraktivním cílem, v našem případě lanový park na Jedlové, kam se všechny děti těší. Cílem dnešních aktivit je posílit spolupráci, důvěru a komunikaci. Bude potřeba také odvaha, děti zapojí schopnost řešení krizových situací a objeví nové dovednosti. Dle finančních možností se snažíme s dětmi 2x – 3x vyjet mimo středisko. Výlety plánujeme:

- dle lokality, kde PT pořádáme (zaměřujeme se na zajímavá místa v okolí)
- dle vzdálenosti a dostupnosti (využíváme linkovou dopravu, která je nyní finančně výhodná)
- hledáme atraktivní cíl (sportovní centra, expozice, zábavné parky, štolý, rozhledny)
- zajímavé přírodní cíle (skalní oblasti, národní parky, vodopády, zříceniny)
- stopované a naučné stezky

Tabulka 8: Seznam výletů

Náš seznam výletů		
Město	Cíl	Náklady
Jiřetín p. Jedlovou	Adrenalin park Jedlová: lanový park, obří houpačka, sjezdové káry	doprava, vstupné
	Štola sv. Jana Evangelisty	
	zřícenina hradu Tolštejn	
Krásná Lípa	Kyjovské údolí	doprava
	sportovní centrum	vstupné
	Dům Českého Švýcarska	vstupné
Sloup v Čechách	skalní vyhlídky a lesní divadlo	doprava
Rumburk	Fotbalgolf Dýmník	vstupné
	Plavecký bazén	
Liberec	Ještěd	doprava, vstupné
	EKOPark	
	Centrum Babylon: lunapark	
	plavecký bazén	
	Trampolíny Patrman	
	Hop, Jump aréna	
	iQLandia	
Šluknov	expozice na zámku	vstupné
Růžová	indiánská vesnice	doprava, vstupné
Oldřichov v Hájích	Ekocentrum Střevlík	

Výše uvedený seznam výletů využíváme celoročně pro všechny typy PT. Je to filtr zajímavých míst dostupných v oblasti Šluknovského výběžku i mimo něj.

7.2.3.1 Obecné informace k výletu

Na Jedlovou se dá dostat vlakem do stanice Jedlová, odkud vede bližší cesta na vrchol, nebo linkovým autobusem, který staví na náměstí v Jiřetíně pod Jedlovou.

Vlak – rychlejší cesta na vrchol. Pokud chcete s dětmi absolvovat lanový park, je to časově výhodnější.

Autobus – blíže ke štole a Křížové cestě, skrz kterou se dá dojít k obří houpačce, sjezdovým kárám a Tolštejnu. Dojdete také na vrchol, ale cesta je delší.

My využíváme kombinaci obou dopravních prostředků. Ráno jedeme vlakem, abychom byli na 10. hodinu připraveni pod lanovým parkem a odpoledne jedeme autobusem. Oběd máme zajištěný od provozovatele lanového parku a scházíme na něj z vrcholu ke spodní stanici lanovky. Odtud se dá za 25 minut dojít na autobusovou zastávku.

Náklady výletu 1 dítě:

Tabulka 9: Náklady na výlet do Jiřetína

Doprava RBK, VDF – Jiřetín a zpět	30 Kč
Vstupné lanový park	100 Kč
Oběd	50 Kč
Skákací hrad	0 Kč
Celkové náklady	180 Kč

*Za vedoucí se hradí pouze doprava.

7.2.3.2 Tipy na cestu

Během výletu k cíli se dají zařadit drobné hry, úkoly nebo stopovaná. Vzhledem k náročnosti následujícího programu se snažíme cestu zpestřit pochodem přes kamenné pole či po bikové trase, na které si představujeme, že máme kola. Zařazujeme také drobné hry, jejichž cílem je zpříjemnění výstupu k vrcholu, zábava, postřeh, řešení problému, spolupráce a komunikace skupiny.

Kolíčky

Úkolem je připnout někomu kolíček, aby o tom nevěděl. Když vedoucí zvolá kontrola kolíčků, tak ten, kdo jej má děla např. 10 dřepů/1 kolíček.

Vlak, medvěd, broučci, povodeň

Při zvolání některého názvu musí děti splnit úkol např. *povodeň* (stoupnout si na vyvýšené místo), *medvěd* (schovat se), *vlak* (nenápadně a v tichosti se zařadit za kolemjdoucí), *broučci* (lehnout si na záda a pohybovat končetinami).

7.2.3.3 Lanový park

Před započítím aktivity poučujeme děti o pravidlech a bezpečnosti pohybu na překážkách. Vzhledem k úsporám času a peněz pomáháme dětem (samozřejmě jsme sami náležitě proškoleni) s oblékáním do sedáků a manipulací s karabinami.

Skupinu 25 dětí rozdělujeme na dvě skupiny a vždy s nimi 2 z nás jsou na překážkách. V praxi to tedy vypadá tak, že na překážkách je 13 dětí a 2 vedoucí a 12 dětí s 1 vedoucím se pohybuje dole. Děti přecvakáváme, pomáháme jim a někdy je také uklidňujeme. Dle složení skupiny nám případně pomůže jeden z lektorů centra. Skupiny je dobré kombinovat z mladších a starších dětí. Starší děti chodí před námi (poté, co je zajistíme) a čekají u další překážky. Mladší děti zacvakneme za sebou a ukazujeme jim cestu, případně se vracíme nebo je provázíme.

Je dobré předem počítat s náročností pro vedoucího. K této aktivitě musí být fyzicky zdatný, zručný, nesmí se bát výšek a musí se umět zachovat správně v krizových situacích. Pokud se na to pedagog necítí, může využít služeb lektora (za poplatek), nebo může pustit starší děti samotné, s čímž já ale kvůli bezpečnosti zásadně nesouhlasím!

Možné krize dítěte během aktivity:

- dostane strach a začne brečet
- zasekne se uprostřed cesty
- nerespektuje pravidla
- potřebuje na záchod
- vyleze nahoru a chce hned zpět

Skupina dětí, která zrovna neabsolvuje lanový park může jít na prohlídku rozhledny, využít nabídky zapůjčení koloběžek, stavět mandaly, domečky, nebo svačit a odpočívat.

Obrázek 8: Lanový park (zdroj: vlastní)

7.2.3.4 Doprovodný odpolední program

Odpoledne již nezbývá moc času. Vše se odvíjí od toho, jak rychle děti zvládnou projít lanový park a sejít dolů, ke spodní stanici lanovky, kde je výhodné si dát oběd. U spodní stanice je dětem k dispozici skákací hrad, slackline a překážkové hřiště, na kterém se dají uspořádat soutěže. Dle nálady a sil s dětmi případně hrajeme hru „létající žízala“, ke které vám stačí florbalový míček s provázkem (florbalový používáme záměrně – nedoletí příliš daleko, dá se provléct provázek).

Létající žízala

Skupinu dětí rozdělíme na dvě družstva. První družstvo zahodí míček a rychle utvoří chumel, který jeden ze skupiny obíhá (děti se mohou i střídat) a přitom sledují druhé družstvo. Vedoucí mezitím počítá počet oběhnutí. Druhé družstvo musí co nejrychleji běžet k míčku, utvořit zástup a míček si podávat střídavě vrchem a spodem. Poslední v řadě pak míček zahodí (ideálně opačným směrem od druhé skupiny), skupina utvoří chumel a začínají obíhat. Hra je velmi rychlá, dá se v ní hodně plánovat a děti hned vymýšlí, kam záškodně míček zahodit. Můžete ji hrát na počet oběhnutí, nebo si vymyslet svá pravidla. Ke hře využíváme

2 vedoucí, kteří hlídají svůj tým a dohlíží na pravidla a střídání účastníků v hodů a běhu. Nám se tato hra velmi osvědčila.

7.2.3.5 Zhodnocení druhého dne

Výletní dny jsou oblíbené a když k nim přidáte nějakou zajímavost, tak se nemusíte obávat nezájmu dětí. Na tento den není potřeba vymýšlet nic speciálního, protože by to bylo vzhledem k cíli kontraproduktivní.

Tento den hodnotím velmi kladně. Dětem jsme ukázali lehké a zábavné hry, které si mohou zahrát i během výletu s rodiči. Hlavní cíl splnil dětská očekávání, všichni zvládli lanový park prolézt a prožitek byl velmi silný. Tato aktivita posílí i vzájemný vztah dětí a vedoucích, protože jsme museli spolupracovat a důvěřovat si. Děti prokázaly svou odvahu a některé překonaly samy sebe. Poobědový program byl odlehčený vzhledem k předchozí činnosti. Někdy je méně více, ale určitě je dobré mít v záloze nějakou aktivitu.

Místo, kam jsme výlet naplánovali velmi dobře známe, což nám pomohlo při pochodu a mohli jsme dětem ukázat něco nového a zajímavého. Dále jsme věděli, s čím můžeme v odpoledním bloku počítat a nebylo potřeba vymýšlet hry navíc. Skupina se zabavila sama, my jsme byli spíše pozorovatelé a zapojovali jsme se do jejich činnosti s výjimkou hry „Létající žížala“. Prvotní nadšení rozhodně chybělo, ale nakonec hra sklidila úspěch. Tato hra je vhodná pro všechny věkové skupiny. Je zde zapotřebí spolupráce a dobrá organizace skupiny. Důležité je dávat pozor na mladší účastníky, aby nebyli upozadováni staršími.

7.2.4 STŘEDA

Třetí den jsme strávili s dětmi u rybníka, který je vzdálený cca 30 minut chůze od našeho střediska. Převoz náčiní, vybavení a oběda zajišťujeme autem. Cílem dnešního programu je vedení k aktivnímu trávení volného času, posílení schopnosti spolupráce, koordinace a pohybové dovednosti, odvaha, komunikace a zábava. Vzhledem k teplému počasí trávíme téměř celou dobu u vody. V případě špatného počasí máme v záloze tělocvičnu ZŠ, kde by se konaly pohybové hry, soutěže a překážkové dráhy. Nebojte se oslovit ZŠ v místě vašeho působení. Tím, že připravujete program pro děti, bývají z mé zkušenosti velmi vstřícní a prostory vám mohou poskytnout často zdarma, nebo za symbolickou částku.

K vodě s sebou vozíme:

- deskové a karetní hry
- sportovní náčiní (míče, pálkové hry, frisbee, ...)
- pěnové pomůcky do vody
- vesty pro neplavce
- paddleboard, čluny, lehátka
- dostatek pití, opalovací krém, hygienické pomůcky

Program se dá doplnit tvořivou činností:

- pletení náramků - paracord, bavlnka
- motání přívěsků
- drátkování
- výroba peněženek z tetrapaku – doporučuji, děti z toho byly nadšené
- malování kamínků
- land art

Bezpečnost u rybníka

Spousta pedagogických pracovníků má z programu u vody strach, ale pokud budete důslední a obezřetní, nemělo by se nic závažného stát. Rodiče informujeme v e-mailu o tom, že budeme s dětmi u rybníka, aby se k tomu mohli případně vyjádřit. V přihlášce vyplňují, zda je či není jejich dítě plavec, tj. jestli uplave 50 m. Před vstupem do vody děti poučujeme bezpečnosti a pravidlech ve vodě, např.:

- Nikdy nejde do vody celá skupina.
- Nikdo nejde do vody, když tam není vedoucí.
- Nepotápíme se! (pokud se nejedná o aktivitu s dohledem)
- Neplavci či méně zdatní plavci mají ochranné pomůcky. (rukávky, vesty)
- Nikdo neplave dál, než je vedoucí.
- Bez dohledu neskáču ze člunu.

Pokud se budete chtít s dětmi vydat k rybníku, ověřte si zda je rybník vhodný ke koupání, ověřte kvalitu vody, přístup do vody a bezpečnost prostoru. Ve vodě i na suchu je vždy vedoucí. Když děti odchází z vody, nahlásí to vedoucímu ve vodě.

7.2.4.1 Program u rybníka

Na internetu najdete mnoho činností, které se dají s dětmi ve vodě provádět. Záleží jen na vás, na co se cítíte, v jakých podmínkách jste a pro jak staré děti program připravujete. My volíme nejčastěji mezi činnostmi uvedenými v tabulce, brouzdáme se u břehu a stavíme z písku. V bazénu se program připravuje lépe (bezpečné – ohraničené prostředí, stabilní hloubka, čirá voda).

Tabulka 10: Zásobník aktivit k vodě

Zásobník aktivit			
	Zásobník činností	Pomůcky	Cíle aktivit
1.	Vodní baba	pěnový pešek	• Zahřátí, protažení, odreagování • Zábava, odvaha, kontakt • Spolupráce, komunikace • Koordinace a pohybové dovednosti • Učení k trávení volného času
2.	Hry s míčem	pěnové a gumové míče	
3.	Kohoutí zápasy		
4.	Štafety na lehátkách	lehátka, bójky	
5.	Podplavání	pěnový pešek, kruh	
6.	Převozníci	čluny, pádla, vesty	
7.	Balanc na paddleboardu	paddleboard, pádlo, vesta	

**bójka se dá vyrobit z pet lahve, provázku a kamene*

U vody střídáme aktivity ve vodě, na suchu a tvořivou činnost či deskové hry na dekách. Suchou variantou programu jsou sportovní hry na břehu, nebo v písku: badminton, házená, mólky, petanque, frisbee. V případě vhodného prostoru se dají uspořádat i turnaje. Dále mají děti k dispozici deskové a karetní hry, které hrajeme na dekách. Snažíme se tím dětem ukázat, že pobyt u vody nemusí být jen ležení na dece, ale že i zde se dá čas využít smysluplně.

Oběd si vozíme v termoboxu přímo k vodě, díky čemuž neztrácíme čas přesunem. Po obědě dodržujeme polední klid u deskových her, nebo u tvořivé činnosti.

Obrázek 9: U vody (zdroj: vlastní)

7.2.4.2 Zhodnocení třetího dne

Již od přejímky účastníků bylo vidět, že v předchozích dnech už vznikla přátelská pouta a děti se těšily na další den a nové zážitky. Před odchodem k rybníku jsme se snažili děti zapojit do příprav a naučit je tím zodpovědnosti. „*Co si zabalíme, to budeme mít*“. U rybníka jsme si rozdělili práci: starší děti vykládaly auto a zajistily nafouknutí člunů apod. Mladší děti mezitím připravily místo pro „kempování“ a převlékly se. Hned od začátku bylo potřeba velení a úkolování, ale motivace v podobě jízdy na člunech byla veliká. Již u příprav byla potřeba komunikace a spolupráce celé skupiny, kde jsme si ověřili fungování skupiny.

Program jsme nechali plynout. Děti se střídaly u vody, sportu a u deskových her. Nebylo potřeba nic organizovat, aktivity jsme postupně vyzkoušeli. Výhodou je, že jsme 4 vedoucí a můžeme si tak rozdělit role a dětem nabídnout více aktivit naráz. U rybníka jsme byli sami, což také napomohlo situaci a vše bylo přehledné.

Za dnešní hlavní cíl bych považovala vedení ke kvalitnímu využití volného času a vedení ke komunikaci, což je v dnešní době plné technologií velký problém. Nezmínila jsem, že PT se děti účastní bez telefonů či jiných technologií!

7.2.5 ČTVRTEK

Z nabídky výletů jsme si pro tento den vybrali EKOPark v Liberci (dále jen EP), který ještě není příliš známý a pro naše děti to byla jeho první návštěva. Počasí bylo příznivé, a tak jsme nebyli nuceni program přesunout do vnitřních prostor. Alternativou programu byla iQLandia. Dnešní výlet by měl být zčásti naučný, ale především dovednostní a tvořivý. Procvičíme smyslové vnímání a hrubou i jemnou motoriku.

7.2.5.1 Obecné informace k EKOParku

I bez doprovodného programu se zde děti lehce zabaví. EP nabízí spoustu možností: blátivou kuchyni, bosou stezku, vodní ekohrátky, dětské bludiště, hmyzí hotel, čapí hnízdo, kulíčkovou dráhu, odpočinkové zóny a mnoho dalšího.

EP nabízí snížené vstupné pro objednané skupiny: 50 Kč za dítě, nebo za 100 Kč za dítě balíček i s programy, který jsme využili my – naučná stezka Čtyři živly a Ekodílňičky. Programy se dají objednat i zvlášť. Podrobné informace najdete na jejich webové stránce, nebo po případné registraci, po které vám budou chodit na e-mail informace o zvýhodněných nabídkách pro školy a skupiny.

Náklady výletu 1 dítě:

Tabulka 11: Náklady na výlet do EKOParku

Doprava RBK, VDF – LBC a zpět	32 Kč
Vstupné EKOPark + (dílňičky, stezka Čtyři živly)	100 Kč
Oběd	40 Kč
Celkové náklady	172Kč

*Za vedoucí se hradí pouze doprava

Po příchodu vás i děti manažerka EP seznámí s chodem, pravidly a rozprostření areálu. Určitě je dobré, že se dětí ujme někdo jiný, kdo jim poví, jak to v areálu funguje. Poté se přesouváme do „centra parku“ na lavičky, kde máme „základnu“ s odloženými věcmi, organizujeme zde srazy a společné jídlo. Znovu si zopakujeme, co se kde nachází a pravidla pohybu v areálu. Připojíme k tomu ještě svá pravidla o slušném chování a bezpečnosti a seznámíme děti s programem.

7.2.5.2 Program

Náš program se skládá z organizovaných bloků, ale také necháváme děti objevovat nabídku EP a ony samy se formou hry a objevování učí novým dovednostem a vědomostem. Vzhledem k plynutí programu a velikosti skupiny jsme se rozdělili na 3 menší skupinky (Naučná stezka, Ekodílňičky a volný program), které se prostřídají.

Ekodílňičky

Tvořivé dílničky se nám osvědčily, ale ze zkušenosti mohu říct, že nám nestačí 30 minut limit na tvoření. S jednou skupinou tam strávíme v průměru 45 minut. Po celou dobu je k dispozici i lektor EP, který je nápomocen návštěvníkům (kromě vaší skupiny tam může být i kdokoliv jiný) a také případně ukáže, co by si děti mohly vyrobit a kde co najdou. Děti si mohou vyrobit cokoli z přírodních materiálů (dřevo – pláty, kuláče, odřezky, kůra, různé odřezky a tvary dřívěk), dále mohou lepit, malovat, zatloukat hřebíky, vypalovat, ...

Před tím, než začnete vyrábět připomeňte dětem, že svůj výrobek ponesou na vlak/autobus a mají předem myslet na jeho přenositelnost. V dílničce je i mnoho vystavených kousků, kterými se dá inspirovat. Tato činnost děti velmi baví. Možná i proto, že mohou pracovat s kladívky a nástroji, které mají doma zakázané. Z naší zkušenosti je potřeba, aby alespoň jeden vedoucí byl dětem (vzhledem k věkové skupině) nápomocen.

- Pomoci s nápadem, co si vyrobí
- S výběrem a hledání materiálu
- Dopomoc při manuální činnosti: vytahování hřebíků, přidržení, ...

Obrázek 10: Dílničky EKOPark (zdroj: vlastní)

Naučná stezka Čtyři živly/neorganizovaný program

Stezka vás provede celým parkem prostřednictvím naučné stezky Čtyři živly. Děti cestou vaří v blátivé kuchyni, roztáčí koloběh vody na vodních ekohrátkách nebo se zapotí u domku děda Vševěda. Odměnou je poklad v jeskyni (EKOPark Liberec, 2020).

My jsme nakonec tento program nevyužili. Střídání skupin v dílničkách nám zabralo dost času a spíše jsme se snažili park poznat a vše si vyzkoušet. Jak jsem psala již v úvodu, EP nabízí mnoho aktivit a relaxačních zón. Děti si vše procházely vlastně se staly našimi průvodci po parku. Mladší děti trávily většinu času v blátivé kuchyni, kde nám vyráběly pokrmy. Procházeli jsme bosou stezku, která má dvě varianty: blátivou a pak stezku po přírodních materiálech (dřevo, kameny, kamínky, jehličí atd.). Tuto stezku jsme si procházeli i poslepu s vodičem, abychom vyzkoušeli, zda pomocí chodidel poznáme, po čem chodíme. Malovali jsme blátem, procházeli bludiště, odpočívali v sítích, zkoušeli vodní systém a schovávali jsme se v čapím hnízdě.

Obrázek 11: Vodní hrátky v EKOParku (zdroj: vlastní)

7.2.5.3 Zhodnocení čtvrtého dne

Na EP se mi líbí, že umožňuje spojit zábavu s naučnými věcmi. Hra je nejlepší nástroj k učení. Děti si návštěvu EP užily a vyzkoušely si nové dovednosti. V dílničce si vyzkoušely svou představivost a zručnost, pro mnohé to byla první zkušenost s kladívkem a hřebíky. Svou jemnou motoriku si otestovaly při malování blátem a na bosé stezce prověřily své smysly. EP jim ukázal, že vše nemusí být nové a plné technologií a zábava není podmíněna jen počítačem.

Tento den hodnotím velmi pozitivně a myslím, že jsme si ho všichni užili. Je důležité dohlížet na bezpečnost a dodržování pravidel EP. Děti lákalo hrát na schovávanou, nebo si nekonečně oplachovat nohy vodou. Mile nás potěšil i zájem dětí o nákup kaktusů, které si vezly spolu s výrobky domů. Ze zpětné vazby od nich i rodičů víme, že výlet do EP za to stojí.

7.2.6 PÁTEK

Poslední den PT jsme trávíme na našem středisku a v přilehlém lese, kde bude děti čekat náš kamarád Carl (pedagog vyučující na Střední lesnické a odborné škole Šluknov) s programem Sierra Survival, kterému se věnuje dlouhá léta. Odpoledne strávíme na zahradě, kde podle sil a nálady účastníků prostrídáme organizované hry s volným programem a uskutečníme závěrečnou reflexi. Našimi dnešními cíli je rozvíjení praktických dovedností a znalostí při pohybu v přírodě, spolupráce a komunikace v týmu a poukázat na důležitost pravidel ‚fair play‘.

7.2.6.1 Dopolodní blok

S dopoledním programem nám pomáhá Carl. Carl je bývalý voják, pochází z Anglie a nyní externě vyučuje na střední škole a připravuje kurzy přežití, kde vyučuje, jak se vypořádat s nečekanou situací venku (bloudění, nutnost přespání v přírodě, rozdělání ohně, ...). Carl zná jen pár českých slov, takže celý program probíhal v angličtině. Pro děti to byla další nová zkušenost, při které musely prokázat odvahu, zahodit stud a vzájemně si pomáhat. Výhodou skupiny bylo, že jedna z účastnic uměla velmi dobře anglicky. Snažili jsme se do programu nezasahovat, ale být spíše pozorovateli a případně se zapojit do aktivit.

Místo: zahrada, les

Příprava: do 30 minut

Skupina dětí: 25

Časový interval: 1– 2 hod. - krátký

Aktivita: popis hry

Tabulka 12: Aktivita Sierra Survival

Aktivity Sierra Survival			
	Aktivita	Cíl aktivity	Pomůcky
1.	Vojenská rozcvička	navození atmosféry, uvolnění	
2.	Balónky	sluchové vnímání, důvěra, orientace v prostoru	balónky, šátky, klacek, ...
3.	Způsoby rozdělování ohně	rozvoj praktických dovedností, důležitost a význam ohně pro člověka	křesadlo, kůra z břízy, suchá tráva/vata, luk a dřívko, pazourek
4.	Stavění přístřešků	spolupráce, zručnost, představitivost	co les dá

Vojenská rozcvička

Pro navození atmosféry a zahřátí účastníků byla zvolena „Vojenská rozcvička“. Účastníci stojí v řadě za sebou a mají předpažené ruce na ramenou stojícího před. Vedoucí vykřikuje čísla, přičemž každé číslo skrývá úkol/cvik, který musí děti provést. Např. 1 - dřep, 2 - výskok s otočkou, 3 - leh na břicho, ... Při výkřiku čísla musí všichni splnit daný cvik a co nejrychleji se vrátit do úvodní pozice. Tuto hru hrajeme i nadále. Osvědčilo se nám dát max. 5 pokynů. Hra děti baví ale umí být i pěkně náročná, takže to nesmíme přehnat. Pomocí pro děti může být, že při výkřiku čísla zároveň provedete cvik, dětem to usnadní rychlé rozhodování.

Balónky

Během této aktivity si prověříme sluchové vnímání a orientaci v prostoru. Důležitá je zde bezpečnost a legrace musí jít stranou, protože ten, kdo má zavázané oči, musí důvěřovat svému vodiči. Aktivita probíhá tak, že rozmístíte balónky či jiné předměty v okruhu 20 m (záleží na věku účastníků) a účastník, který má zavázané oči, musí pouze za pomoci zvuků, které vytváří vodič, daný předmět najít. Zvuky se dají dělat luskáním, tleskáním atp., ale v našem případě to bylo pomocí klacků či jiných přírodních zvuků (šustění listí, lámání klacíku, vyťukávání zvuků pomocí klacků). Pro děti to byla i stezka odvahy, zda zvládnou plně důvěřovat svému vodiči. Důležité je se pohybovat pomalu a najít vhodný prostor vzhledem k bezpečnosti. U této aktivity jsme dohlíželi hlavně na bezpečnost a výběr vhodných signálů.

Obrázek 12: Aktivita "balónky" (zdroj: vlastní)

Způsoby rozdělávání ohně

Během této aktivity nás Carl seznámil se dvěma způsoby rozdělávání ohně, které jsme si také hned vyzkoušeli. První způsob byl pomocí luku a dřívka. Tato technika byla i pro starší děti velmi náročná, ale i tak si to chtěli všichni zkusit. Líbí se mi zájem dětí o nové, neznámé činnosti. Druhý způsob byl pomocí křesadla. Aby to měly děti jednodušší, každý dostal kousek vaty a tu měl pomocí jisker zapálit. Carl uspořádal rychlou soutěž pětic, kdo bude v této aktivitě nejrychlejší. U těchto aktivit je důležité dbát na bezpečnost a vysvětlit dětem v jakých situacích a na jakých místech s tím mohou pracovat.

Stavění přístřešků

Poslední aktivitou Sierra Survival programu byla stavba přístřešků, ve kterých by se dalo v případě nouze přespát. Před zahájením staveb Carl dětem ukázal, jak na to. Děti jsou zvyklé postavit úkryt z větví bez pevné kostry a v případě špatného počasí by je nezachránil. Pro děti to byla výzva! Stavět domečky pod vedením skutečného vojáka, který jim radí a nechává je pracovat s náčiním. Nakonec se všem skupinkách podařilo postavit domeček v limitu a vypadaly dokonce i tak, že by se v nich dalo přespát.

Obrázek 13: Stavění přístřešků (zdroj: vlastní)

7.2.6.2 Odpolední blok

Do odpoledního bloku jsme si připravili známé hry, ale v pohybové podobě. Pro případ nepříznivého počasí jsem uvedla i hry dovnitř, které by se daly také nahradit tvořivou činností např. batikováním triček a malováním hrnečků. Pohybové hry jsou zaměřeny na spolupráci, taktiku a komunikaci v týmu, nebude chybět ani zábava. Jejich příprava před konáním aktivity je krátká, vyjma pexesa, které si musíte připravit – ideálně zalaminovat obrázkové karty.

Místo: zahrada, tělocvična, klubovna

Příprava: do 30 minut

Skupina dětí: 25

Časový interval: 1– 2 hod. - krátký

Aktivita: popis hry

Tabulka 13: Venkovní aktivity

Venkovní aktivity			
	Aktivita	Cíl aktivity	Pomůcky
1.	Zahřívací pohybové hry	navození atmosféry, uvolnění	rozlišovací vesty, kužely
2.	Živé pexeso	spolupráce, rychlé rozhodování, strategie	karty s obrázky, papír, tužku
3.	Člověče, nezlob se!	rychlost, pohyb, fair play	kužely, kostky, pěnové tyče

Tabulka 14: Aktivity do nepříznivého počasí

Nepřízeň počasí			
	Aktivita	Cíl aktivity	Pomůcky
1.	Riskuj!	spolupráce a komunikace v týmu	otázky, částky, tužka, papír, stopky
2.	Kárl to nezvládl	spolupráce, zručnost, představitost	špejle, izolepa, novinový papír, brčka, vejce
3.	Deskové hry	rozvoj fantazie a logického myšlení	deskové, karetní hry
4.	Pantomima	neverbální způsob komunikace	kartičky s činnostmi

Zahřívací a pohybové aktivity

Pro uvolnění účastníků a navození atmosféry si zahrajeme krátké honičky. Můžeme sem zařadit jakékoliv hry tohoto typu, jako jsou např. různé podoby baby, mrazíky, obíhačky, skokanské hry, ... My máme naši oblíbenou záchodovou babu, kdy si chycený hráč klekne na jedno koleno a zvedne ruku (představuje záchod). Jiný hráč ho osvobodí tím, že si mu sedne na koleno a jeho rukou mávnutím dolů „spláchne“. Dále hrajeme různé obměny mrazíka, kdy je chycený hráč v jiné pozici, než ve stoje: plank, most, áčko. Dle nálady ještě zařazujeme hru do vody z vody, která je velmi oblíbená. Důležité je, aby se v tomto bloku rozhýbaly a aby se navodila správná atmosféra.

Živé pexeso

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že tato hra umí být dost náročná. Základem hry jsou připravené karty dvojic. Záleží na vás, jaké obrázky si zvolíte, ale i to by mohlo pomoci zájmu dětí. Pexeso se dá hrát i tematicky, takže se tato hra dá zakomponovat do jakéhokoli programu. Upozornila bych jen na náročnost obrázků. Děti předem neví, jaké motivy jsou na kartách a když např. otočí první opici za kamenem, neví, že si mají dát pozor na detail a když najdou jinou opici na kameni, tak si myslí, že mají dvojici. Ze začátku bych volila jednodušší obrázky. Jak jsem psala v úvodu, je vhodné karty zalaminovat, aby vám déle vydržely.

Vzhledem k počtu účastníků děti rozdělíme na 4 družstva a připravíme dvě hrací pole o rozměru 4x5 m a 4 kempy, kde se budou týmy radit. Velikost hracího pole se dá přizpůsobit věku účastníků, ale určitě je lepší začít lehčí formou, abychom děti neotrávili náročností. Hra spočívá v tom najít co nejvíc stejných dvojic za specifických pravidel:

- V hracím poli spolu nesmí účastníci komunikovat
- Po každém vstupu na hrací pole mohou otočit pouze jednu kartu (podívají se a obrací ji zpět) a musí se vrátit zpět do kempu
- Na hracím poli se mohou pohybovat vždy 3 hráči z každé skupiny
- Účastníci skupiny spolu komunikují pouze ve svém kempu

- Pokud si tým myslí, že ví, kde se nachází 2 stejné obrázky, pak vybíhají dva hráči, přičemž každý z nich přinese jeden obrázek a společně ho ukážou vedoucímu, který jim sdělí, zda je-není stejný. Pokud ne, musí obrázky vrátit na stejné místo a pokud ano, obrázky si nechávají v kempu. Během cesty k vedoucímu na obrázky nekoukají a mezi sebou nekomunikují!

Každý tým má k dispozici papír a tužku, kam si může zapisovat poznámky o kartách. Následující úvodní strategii dětem ukazujeme a popisujeme. Pokud tuto aktivitu budete hrát se staršími dětmi, nechala bych to na nich. I tyto principy jsou součástí hry a projeví se zde fungování a spolupráce skupiny.

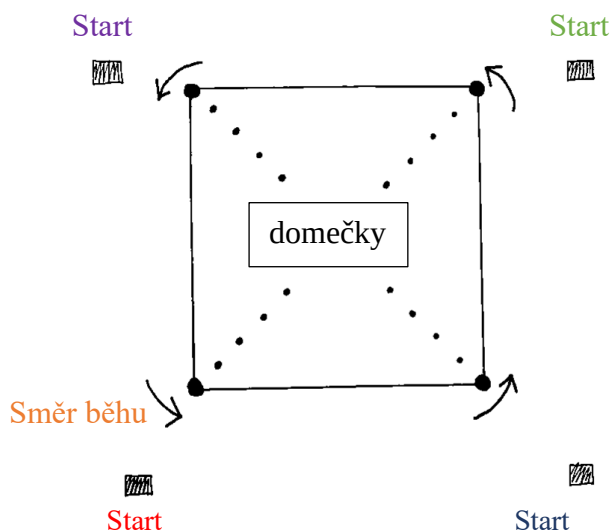
- Překreslit si hřiště a očíslovat si ho.
- Zvolit si zapisovatele a dát si pozor na detail (ukazují přímo na kartě)
- Odkrýt co nejvíc karet a zapsat jejich popis
- Být pozorný, kde jsem kartu viděl

Člověče nezlob se

Opět všem dětem známá hra, s tím rozdílem, že figurkami se stanou ony a budou se muset vzájemně chytat. Tato hra se mi velmi líbí a je velmi jednoduchá a rychlá, takže stihnete i více opakování.

Plán hřiště 15 x 15m:

Obrázek 14: Plánek hry "Člověče nezlob se" (zdroj: vlastní)

V družstvu se určí pořadí v hodu kostkou. Na povel vedoucího hra začíná. Kdo je na řadě, hází kostkou, dokud nepadne šestka (tzn. mohu jít do pole).

Další hod určí počet oběhnutí hřiště; hráč vbíhá do pole v našem případě s pěnovým ‚peškem‘, obíhá svůj počet kol a cestou se snaží jemným úderem vyřadit jiného hráče.

- V poli je vždy jeden hráč z každého týmu
- Vyřazený hráč se vrací rychle na start a vybíhá další hráč v pořadí z jeho týmu
- Pokud hráč oběhne počet daných kol, jde do domečku a vybíhá další hráč z jeho týmu
- Vyhrává tým, který bude mít všechny hráče v domečku

Hra je zábavná a vhodná pro všechny věkové kategorie. Důležité je účastníky poučit o bezpečnosti a pravidlech fair play. Nám se tato hra osvědčila. Při prvním pokusu je však vždy zmatek. Účastníkům dělá problém včasný výběh, takže naráz běží dva z týmu atd. Složení týmu je klíčové, určitě je vhodné spojit mladší děti se staršími, aby si jim ty starší byly nápomocny a podpořily je.

7.2.5.3 Zhodnocení pátého dne

Během posledního dne PT se děti naučily novým dovednostem, prokázaly svou zručnost, obratnost a uvědomění si pravidel fair play.

Dopolední program vedl Carl a díky němu si děti nejenom procvičily znalost anglického jazyka, ale také se dozvěděly důležité informace o tom, jak se chovat v přírodě, jak se vypořádat s nečekanou situací a s orientací v prostoru. Po dnešním dni by také měly umět rozdělat oheň a postavit si přístřešek. Survival program byl příjemným zpestřením dnešního dne.

Na odpoledne jsme si připravili týmové pohybové hry, u kterých byla důležitá spolupráce v týmu, komunikace a dodržování pravidel fair play. Zvolené hry jsme měli již ozkoušené, takže jsme věděli, jak si je ulehčit a na co si dát pozor, jak jsem zmiňovala u jednotlivých aktivit. Líbila se mi spolupráce starších dětí, které se staly během her „opatrovníky“ mladších dětí. Složení skupiny je velmi důležité a je potřeba to dětem vysvětlit. Cíle, které jsme si dali, jsme ukryli do daných aktivit a vše probíhalo zábavnou formou.

Na závěr jsme si s dětmi sedli do kruhu a udělali shrnutí našeho společného týdne. Reflexe probíhala slovním dialogem a náhodnými otázkami typu:

- Řekni nám jméno alespoň jednoho kamaráda, kterého si poznal.
- Která aktivita/výlet se ti nejvíc líbil(a)? Která byla nejméně zábavná? Proč?
- Jaký den sis užil nejvíce? Proč?
- Jaký den se ti líbil nejméně? Proč?
- Chtěl bys tuto akci znovu zopakovat?
- Naučil ses nějakým novým dovednostem? Jakým?

Snažíme se dětem vysvětlit, že žádná odpověď není špatná. Tím, že nám zatají něco negativního, abychom nebyli smutní, nám příliš nepomohou. Chybu bychom potom opakovali i při další akci, což by byla škoda. V této komunikaci s dětmi se cítím dobře a myslím, že mám jejich důvěru a že se mnou komunikují bez ostychu. Už od začátku PT se snažíme o přátelský vztah na stejné úrovni.

7.3 Celkové zhodnocení PT

Jak jsem již zmiňovala v úvodu, táborové činnosti se věnuji několik let a mou snahou bylo na základě dosavadních zkušeností připravit praktickou metodiku pro pedagogy volného času, která je podložena již úspěšně zrealizovaným PT. Zvolila jsem všestranně zaměřený PT, který se může stát kostrou k tematicky zarámovanému programu PT, a který by měl pomoci začínajícím organizátorům, nebo by mohl být inspirativním pro stávající pedagogy volného času.

Úvodem

Nejprve bych zhodnotila přípravu na PT, potom samotný PT a na konec si dovoluji připsat několik tipů, které bych poradila začínajícím kolegům, popř. i zkušeným kolegům, kteří pouze hledají inspiraci.

Dle mých zkušeností je předložený všestranně zaměřený PT vhodný pro děti všech věkových kategorií. U tohoto typu PT není potřeba žádná konkrétní vysoce rozvinutá dovednost a všechny děti mají šanci se dovednost naučit stejně, protože je velká pravděpodobnost, že ji ještě nikdy nezkoušely. Začínají tak všechny „od nuly“. Ať už se jedná o lanový park, rozdělování ohně nebo tvorba výrobku z přírodnin. Tím, že žádné

dítě nijak nevyčnívá, je pro děti prostředí motivující a podněcující. Je to tedy pro dítě přirozenější prostředí, než když ho rodiče pošlou např. na fotbalový tábor s jeho starším sourozencem (příklad z praxe, o který se s námi děti často dělí).

Má-li tento návrh PT sloužit jako inspirace, nemusí být stejný výběr aktivit, ale doporučuji vybrat takové aktivity, které jsou neobvyklé a děti je nejspíš s rodiči nezkusí (pokud ano, pak jen jako sváteční odměnu). Neobvyklost podpoří zájem a pozornost dětí. Při přípravě rozpočtu je zapotřebí myslet na tyto „inovativnější aktivity“, které se střídají s všednějšími či odpočinkovými dny.

Pokud zvolíte specifitější zaměření PT, tak bych po našich zkušenostech doporučovala pečlivou selekci přihlášek. V informačním plakátu je nutno zdůraznit, že je potřeba, aby dítě bylo fyzicky zdatné např. cyklistický PT, nebo již mělo zkušenosti s výtvarnými technikami, hudebním nástrojem atd... Po přijetí přihlášky se vždy snažím komunikovat s rodiči ohledně zkušenosti dětí s danou aktivitou. Většinou už vím, kde by mohl nastat problém, proto se snažím informovat o specifikách akce. Často narazím na to, že si rodiče pozorně nepřečetli instrukce a neměli ponětí, co děti čeká a co se po nich vyžaduje. V neposlední řadě je výhodou, že pracuji v malém regionu a často už vím, o jaké děti/rodiče jde, takže se snažím těmto nedorozuměním předcházet.

Vrátím se teď k našemu PT a zkusím zhodnotit připravenost celé akce a následné reakce dětí a rodičů.

- **Administrativní část**

Co se týče administrativní přípravy, myslím si, že jsem nic nepodcenila a termín příprav jsem zvolila vhodně. Jak jsem již výše zmínila, je vhodné si vše rozmyslet a vypustit do světa dostatečně brzy. Jednak to jistě ocení organizace, ve které pracujete, protože může počítat s předběžnými náklady a hned poté to ocení rodiče, kteří si tak mohou naplánovat prázdniny a volný čas dětí.

Odhad rozpočtu akce byl stanoven zhruba správně. Vždy se snažím v první polovině týdne spořit na drobnostech, které by mohly ve výsledku „ohrozit“ celkový rozpočet. V druhé polovině týdne, kdy už jsem si jistá, že nám finance vyjdou, kupujeme dětem „něco navíc“. Většinou je to forma sladké odměny po náročnější aktivitě, nebo při příležitosti narozenin.

Evidence přihlášek proběhla bezproblémově, jediné, co je pro mě vždy nepříjemné, je dvojí vedení evidence, o kterém jsem již psala výše. Drobný zádrhel bývá s neuhrazenou platbou v termínu, ale s tím už se prostě počítá. Zakládám si na lidském přístupu a když vidím, že se stala chyba, nebo došlo k nedorozumění, tak „přimhouřím“ oči a nechám rodiče platbu uskutečnit později. Byla jsem příjemně překvapena, že rodiče nezapomněli na ‚Prohlášení o bezinfekčnosti‘ a my jsme tak nemuseli řešit problémy spojené s rychlým doplňováním tohoto dokumentu (vždy máme raději několik kopií s sebou).

- **Tvorba týmu**

Kolektiv vedoucích se sešel tak, jak byl plánovaný, takže jsem věděla, že mi každý bude oporou a mohu se na něj spolehnout. Také si myslím, že děti vycítí naše blízké přátelství a cítí se s námi dobře. S některými dětmi už máme za ta léta dalo by se říct kamarádský vztah a ví o nás spoustu věcí a jsou naladěny na náš humor.

- **Ohlédnutí se za jednotlivými dny**

Pondělní program byl podle mého názoru zdařilý. Není v našich možnostech být každý den mimo středisko a první den se jeví jako ideální možnost zůstat zde a poznat se. Poznávací hry nelze vynechat, jsou pro děti velmi důležité. Dříve nám přišlo, že stačí zařadit jen jednu až dvě hry a hned jsme pokračovali dalším programem. S přibývajícimi zdroji informací o metodice a s nabýváním zkušeností jsme však obohatili náš zásobník o další seznamovací hry, třeba i na bázi důvěry. Přesvědčili jsme se, že věnujeme-li se seznamovacím hrám a tmelení kolektivu dostatečně dlouho, odrazí se to v chování skupiny po celý týden. Děti navážou lepší vztahy, mohou se na sebe spolehnout a pracují jako jeden celek. Což se povedlo i tento týden a cíl dnešního dne byl tedy splněn.

Úterní program měl za cíl rozvoj nové dovednosti, která pro některé děti může být výstupem z komfortní zóny. Překonání se, odhodlání a aktivní pobyt v přírodě je jev, o kterém si myslím, že dětem v dnešní době chybí. Radost po zdárném absolvování lanového parku a spokojená únava v autobuse cestou zpět mluví za vše. Cíl dnešního dne byl naplněn. Skupina pracovala skvěle – starší děti pomáhaly mladším jak fyzicky, tak psychicky. Děti pozorně poslouchaly instrukce ohledně jištění a vše proběhlo bezpečně.

Středečním cílem byl aktivní odpočinek u vody a inspirovat děti, že v hezký den se dají dělat i jiné věci než sedět u PC, nebo být na mobilu. Bezpečnost u rybníka je vždy trochu složitější, děti nemají potřebný respekt z vody jako např. z lanového parku, protože je

to pro ně běžné. Naštěstí je nás vedoucích na skupinu dost, a tak jsme schopni skupinu rozdělit a ohlídat efektivně. Užili jsme si pěkný den u vody a myslím, že děti rozhodně po dnešku vědí, že se u vody nemusejí jen opalovat, nebo v ní plavat.

Čtvrtek byl opět v akčním duchu. V plánu byla velká výprava mimo výběžek, do EKOParku. Dnešními cíli bylo strávit den v přírodě, který je proložený vzdělávacími aktivitami, a také zvládnout přepravu do vzdáleného místa. Pomocí hry a prožitku se děti naučily, nebo si osvojily spoustu nových dovedností. Z cesty máme vždy respekt, jelikož pracujeme s dětmi z různých socioekonomických skupin. Některé nemusejí být zvyklé na větší provoz, nádraží a mohou být zmatené z chaosu a spěchu na vlak. Skupina byla tento týden bezproblémová, až na klasické pokoušení bezpečné vzdálenosti od kolejí. Ale s tím už si umíme poradit.

Páteční výzva byla jasná – naučit se, jak „přežít“ v přírodě. Tedy naučit se několik nových dovedností. Tento den bylo kromě fyzické zdatnosti zapotřebí schopnost logického myšlení, spolupráce a odvozování důsledků z činů. Nevíme, jestli by děti zvládly přežít v přírodě, ale rozhodně zapojily vše výše zmíněné, což bylo našim cílem. V pátek následovalo také rozloučení, hraní posledních her, závěrečnou reflexi a výměna kontaktů dětí, které si utvořily na PT nová přátelství.

Závěrem

Vždy jsme velmi rádi, když vidíme, že naše práce není „jen hlídání dětí“, ale také zprostředkování nových přátelství. Chceme děti inspirovat k tomu, aby trávily svůj volný čas smysluplně, ideálně nějakou sportovní či naučnou činností a nahradily tím elektronické zařízení. Samozřejmostí je vedení k fair play, spolupráci a v neposlední řadě k ohleduplnosti a slušnému chování.

Tento týden hodnotím jako velmi povedený. Všechny cíle byly většinou dětí naplněny, nedocházelo k žádným rozbrojům a krizovým situacím. Zpětná vazba od dětí při závěrečné reflexi byla pozitivní a zprávy od rodičů taktéž. Děti se naučily spoustu nových dovedností a strávily hodnotný čas jak v přírodě, tak při aktivitách ve středisku.

Aby moje práce byla užitečná i ostatním kolegům, níže přikládám desatero, které jsem vypracovala na základě mých zkušeností. Nejedná se o návod, jak organizovat PT, ale spíše o užitečné rady a tipy, na co nezapomenout či na co klást důraz před i v průběhu tábora.

7.4 SWOT analýza PT

Tabulka 15: SWOT analýza PT

SWOT ANALÝZA PT	
S - Silné stránky	W - Slabé stránky
- vybavené středisko se zahradou - dostupnost městskou dopravou - přívětivá cena - kolektiv zkušených pedagogů - pestrý program - možnost široké nabídky aktivit - přátelská atmosféra	- nedostatek aktivních a zkušených pedagogů - málo kreativní činnosti - široké věkové rozpětí skupiny - rozšíření nabídky PT - ústupky rodičům
O - Příležitosti	T - Hrozby
- nabídka PT ve více místech Šluknovského výběžku - začlenění sociálně slabších jedinců	- sociální jistoty v regionu - konkurenční organizace - dospívání stávajících účastníků

7.5 Užitečné desatero pro začínající vedoucí

Následující body jsou námi osvědčené rady do začátků, kterými jsme si prošli i my:

1. Velikost skupiny a její věkové rozpětí

Dle personálních a vnitřních možností zvolit velikost skupiny, která by měla být svou velikostí přizpůsobena i k programu. Pokud budete celý týden v tělocvičně, nebo na přilehlém hřišti, není problém mít početnou skupinu. Když budete chtít s dětmi tvořit, cestovat, plavat atd., tak myslíte na náročnost a bezpečnost aktivit a vaše personální možnosti. Velikost skupiny souvisí s věkovým rozpětím účastníků. Velké věkové rozpětí skupiny se během programu projeví. Naše PT jsou pro děti od 6 do 14 let, což je někdy při tvorbě programu a stanovení náročnosti aktivit problém. Doporučuji věkovou hranici rozdělit, otevře se vám pak více možností při tvorbě aktivit.

2. Složení týmu vedoucích

Důležitý je výběr vedoucích, tedy tvorba kompaktního týmu. Mezi hlavní atributy dobrého pedagoga patří spolehlivost, důvěra, aktivní přístup, smysl pro humor a kladný přístup k dětem. Dále by měl mít potřebné pedagogické vzdělání a měl by být proškolen k výkonu své práce.

3. Děti se speciálními a jinými potřebami

Snažte se před akcí od rodičů získat co nejvíce informací o dětech. Zvláštní požadavky, diety, omezení, poruchy, ... Můžete se pak lépe připravit, případně zajistit další pedagogický dohled.

4. Neustupovat ze svých požadavků

Ústupek většinou znamená starost navíc. Nenechte se rodiči přemluvit a trvejte na svých požadavcích v rámci bezpečnosti. Příklad z praxe: Zimní PT zaměřený na lyžování. V podmínkách přijetí je potvrzení o seřízení a stavu lyží. Při nástupu na PT rodiče tento doklad nemají a lyže nejsou seřizeny. Rodiče vás budou přemlouvat, ať dítě vezmete i bez dokladu... Co teď? Kdo bude zodpovědný, když se něco stane?

5. Zarámování PT

Zarámováním PT se může sejít skupina dětí s podobnými zájmy. PT může být veden v rámci dětského/dobrodružného příběhu, tématu, může navazovat na celoroční kroužek např. rybářský, fotbalový, hudební, výtvarný, přírodovědný, turistický, nebo může být všestranný a nabídnout tak vícero činností.

6. Výletní dny

Doporučuji s dětmi podniknout alespoň jeden výlet mimo vaši oblast působení. Odpočínáte si tak od vámi řízených aktivit, je to zpestření týdne užitečné jak pro děti v rámci socializace, tak i pro vedoucí.

7. Střídání organizované a neorganizované činnosti

Nemusíte mít připravenou každou chvilku programu. Je vhodné střídat vámi organizovanou a neorganizovanou činnost, kdy mají děti prostor pro své oblíbené hry či aktivity. Stále plníte funkci pedagogického dohledu, který se ve vhodné chvíli zapojí, nebo je pouhým pozorovatelem.

8. Strava

Strava je velmi nákladná položka PT. Ušetřit můžete tím, že děti budou mít velké svačiny, zkuste se domluvit v jídelně MŠ, nebo jako my: v domově důchodců či jiném stravovacím zařízení. V rámci PT můžete 1x v týdnu společně s dětmi uvařit, ale zjistěte si předem hygienické podmínky.

9. Spolupráce se školami

Protože mají školy o prázdninách zavřeno, mohou vám často zapůjčit či pronajmout tělocvičnu, která se může v nepříznivém počasí hodit. S většinou škol máme jen kladné zkušenosti, za využití prostor jsme nemuseli platit, nebo pouze symbolicky.

10. Za zeptání nic nedáte

Jak říká známé přísloví, „za zeptání nic nedáte“. Smlouvejte a využívejte výhodné nabídky pro dětské skupiny, ušetří vám to spoustu peněz, za které můžete dětem na závěr tábora koupit odměny, které je potěší a budou jim připomínat čas strávený s kamarády. Proč např. platit Lunapark 100,-/os., když můžete zaplatit 20,-/os. To samé týká dopravy a volných vstupů pro pedagogický dozor.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit, zrealizovat a následně kriticky zhodnotit metodiku týdenního letního příměstského tábora, která by mohla sloužit jako návod či inspirace ostatním organizátorům podobných akcí.

Z mých zkušeností a z mého šetření vyplývá, že příměstské tábory jsou vyhledávány stále větším počtem dětí a jejich rodičů nejen pro jejich flexibilitu (termíny, místa, ...) a rozmanitost (různá zaměření a různé aktivity), ale i pro jejich cenovou dostupnost. V určitých případech může být benefitem i možnost odloučení od rodiny pouze po dobu osmi hodin, nikoliv několik dní za sebou.

Teoretická část je pojata jako rešerše literatury vztahující se k tématu této práce. Obsažené teoretické poznatky, které úzce souvisí s pořádáním dětských táborů, jsou podle mého názoru nezbytné pro kvalitní zpracování programu adekvátnímu dané věkové skupině. Volný čas a hra jsou dva pojmy, které jsou v táborové činnosti obsaženy beze zbytku. Ty jsou ale v každém okamžiku determinovány věkem, tedy vývojovým obdobím, dítěte. Při pořádání tábora ale musíme počítat i s tím, že se děti chovají jinak jako individuality a jinak, když jsou součástí skupiny – proto je zařazena i kapitola zmiňující psychologii skupiny, zejména její vývoj v čase.

Druhá část bakalářské práce, praktická, se věnuje vlastní realizaci programu příměstského tábora, která je velmi detailně zpracována. Jako první jsou rozpracovány administrativní nezbytnosti, kterými jsou např. podrobnosti přihlášky, rozpočet atd. Následující kapitoly se pak věnují vlastní realizaci programu. Ke každému dni je předložen podrobný popis, včetně her a některých užitečných tipů. Po každém dni následuje dílčí shrnutí, které hodnotí vydařenost programu z pohledu vedoucího a snaží se reflektovat i spokojenost dětí skrz zpětnou vazbu. V závěru praktické části jsou znovu zhodnoceny jednotlivé dny, ale spíše z pohledu naplnění vytyčených cílů. Součástí práce je „desatero“, při jehož tvorbě jsem myslela na kolegy, kteří ještě nemají tolik zkušeností a některé zmíněné body by jim mohly být k užítku.

Předložená metodika však nemusí být využita jen při přípravě příměstského tábora. S drobnými obměnami z ní lze čerpat i při sestavování programu tábora pobytového, či různých jednodenních akcí a výletů.

Tvorba této práce mě velmi obohatila, získala jsem plno nových zkušeností v administrativních i právních otázkách přípravy tábora, více jsem se zaměřila na individualizaci aktivit pro děti s různými specifickými potřebami a pevně věřím, že informace z mé práce mohou sloužit jako inspirace pro začínající volnočasové pedagogy.

REFERENČNÍ SEZNAM

BENDL, S. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BURDA, J. a V. ŠLOSAROVÁ. *Tábory a další zotavovací akce*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM, 2008. ISBN 978-80-86784-59-5.

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HERMOCHOVÁ, S. *Teambuilding*. Praha: Grada, 2006. Vedení lidí v praxi. ISBN 80-247-1155-9.

HUIZINGA, J. a J. VÁCHA. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Praha: Mladá fronta, 1971. Ypsilon (Mladá fronta).

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MAŇÁK, J. *Alternativní metody a postupy*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-21

MARŠÁLKOVÁ, J. a Z. VÁLEK. *Vademecum k letním táborům*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 1998. ISBN 80-86033-29-5.

MAZAL, F. *Pohybové hry a hraní*. Olomouc: Hanex, 2000. Kdo si hraje, nezlobí. ISBN 80-85783-29-0.

NEJEDLÝ, P. *Připravujeme tábor*. Praha: Práce, 1992. Prázdninové tábory. ISBN 80-208-0085-9.

NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0628-6.

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 8070837861.0-1549-7.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PIAGET, J. a B. INHELDER. *Psychologie dítěte*. 6. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0691-0.

PLATÓN. *Zákony*. Čtvrté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 978-80-7298-214-1.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9

PŘADKA, M., D. KNOTOVÁ a J. FALTÝSKOVÁ. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3469-6.

SUCHÁNKOVÁ, E. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.

ŠPIŘÍKOVÁ, I. a J. KAČER. *Příměstský tábor*. Brno: Mravenec, 2007. Tábor (Mravenec). ISBN 978-80-86994-39-0.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-48-6.

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80246-0841-9.

VÁŽANSKÝ, M. a V. SMÉKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.

ZAPLETAL, M. *Jak vést letní tábor*. Praha: Mladá fronta, 1969. Edice Jak.

§ 8, zákona č. 258/2000 Sb. – Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BELSKY, J., L. STEINBERG a P. DRAPER. Childhood experience, interpersonal development, and reproductive strategy: An evolutionary theory of socialization. *Child Development*. 1991, 62(4), 647–670. <https://doi.org/10.2307/1131166>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020 [Online]. [vid. 12. 4. 2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33599/>

SOCHOROVÁ, L. Didaktická hra a její význam ve vyučování. *Metodický portál: Články* [online]. 26. 10. 2011, [cit. 2020-12-06]. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/13271/DIDAKTICKA-HRA-A-JEJI-VYZNAM-VE-VYUCOVANI.html>>. ISSN 1802-4785.

TUCKMAN, B. W. a M. A. JENSEN. Stages of small-group development revisited. *Group & Organization Studies* [online]. 1977. Roč. 4, čís. 2, s. 419-427. Dostupné online

PERGLEROVÁ, H. a L. KOČÍ. Skupinová systemika a dynamika. *Lektorský kruh* [online]. [cit. 2020-12-07]. Dostupné z: <http://www.lektorskykruh.cz/wp-content/uploads/2014/12/LK-Skupinova-systemika-a-dynamika.pdf>

Hra [online]. [cit. 2020-12-07]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hra>

Have You Heard of Cog's Ladder. *Fundalifyoulove.com* [online]. [cit. 2020-12-07]. Dostupné z: <https://fundalifyoulove.com/blog/2018/4/12/have-you-heard-of-cogs-ladder>

O nás. *Schrödingerův institut* [online]. [cit. 2020-12-07]. Dostupné z: <https://www.sinstitut.cz/my>

EKO Park Liberec [online]. [cit. 2020-12-09]. Dostupné z: <https://www.ekoparkliberec.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Závazná přihláška na příměstský tábor.....	96
Příloha č. 2: Prohlášení o bezinfekčnosti dítěte.....	97

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Závazná přihláška na příměstský tábor

Závazná přihláška Příměstský tábor XXX 2020

Termín: XXX

Cena: XXX

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození:

Adresa bydliště:

Jméno zákonného zástupce:

Kontakt na zákonného zástupce v průběhu konání akce

tel: email: [XXXXX](#)

Sdělení zák. zástupce vedoucímu akce o individuálních zvláštностech či zdravotních potížích dítěte (v případě podávání léků vedoucím pobytu – souhlas od lékaře):

Závažná onemocnění:

Dítě JE – NENÍ plavec (je – uplave alespoň 50 m)

ANO

NE

Storno podmínky:

- zrušení akce do 30 dní před zahájením – vracíme 100 % výše uhrazené částky
- Zrušení akce do 15 dní před zahájením – vracíme 50 % výše uhrazené částky
- Zrušení akce do 5 dní před zahájením – uhrazená částka propadá ve prospěch akce

Souhlas o zpracování osobních údajů

Jako zákonný zástupce dávám svůj souhlas (*název organizace*) ke shromažďování, zpracování a evidenci osobních údajů ve smyslu evropského nařízení GDPR. Svůj souhlas poskytnu pouze pro zpracování těch osobních údajů, které jsou nezbytné pro účast na akcích (*název organizace*). Pro vedení povinné dokumentace ve vztahu k dané akci. Pořizování, používání a zveřejňování fotografií a video nahrávek v propagačních a informačních materiálech a na webových/sociálních sítích (*název organizace*).

Souhlas poskytnu pouze (*název organizace*), který bez zákonem stanovených případů nesmí tyto osobní a citlivé údaje poskytnout dalším osobám a úřadům a musí tyto údaje zabezpečit před neoprávněným nebo nahodilým přístupem a zpracováním, před změnou a zničením, zneužitím či ztrátou.

Byl jsem poučen o svých právech, zejména o svém právu tento souhlas kdykoliv odvolat, a to i bez udání důvodů, o právu k přístupu k těmto údajům, právu na jejich opravu, o tom, že poskytnutí osobního údaje je dobrovolné, právu na sdělení o tom, které osobní údaje byly zpracovány a k jakému účelu. Dále potvrzuji, že jsem byl poučen o tom, že pokud zjistím nebo se budu domnívat, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem, zejména jsou-li osobní údaje nepřesné s ohledem na účel jejich zpracování, mohu požádat uvedenou instituci o vysvětlení, požadovat, aby správce nebo zpracovatel odstranil takto vzniklý stav. Zejména se může jednat o blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů.

V.....

Datum, podpis zákonného zástupce.....

Příloha č. 2: Prohlášení o bezinfekčnosti dítěte

Prohlášení o bezinfekčnosti

Prohlášení musí být vyplněno a datováno v den odjezdu a dítě je odevzdá spolu s průkazem zdravotní pojišťovny.

Já, níže podepsaný/á.....jako zákonný zástupce dítěte

prohlašuji, že můj syn / má dcera

- je zcela zdravotně způsobilý/á k účasti na příměstském táboře
- nejeví známky akutního onemocnění (například horečky, zvracení nebo průjmu)
- nejeví příznaky nemoci covid-19, tj. (zvýšená teplota, kašel, dušnost, bolest v krku, ztráta chuti a čichu atd.)

Současně mi není známo, že by mé dítě v posledních 14 dnech přišlo do styku

- s infekčním prostředím nebo osobami, které onemocněly infekční chorobou
- ošetřující lékař ani hygienik nenařídil mému dítěti ani jiným osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti, zvýšený zdravotní dohled, lékařský dozor při onemocnění nebo karanténní opatření.

Jsem si vědom(a) právních následků, které by mě postihly, kdyby toto mé prohlášení bylo nepravdivé.

Vdne

.....

podpis zákonného zástupce